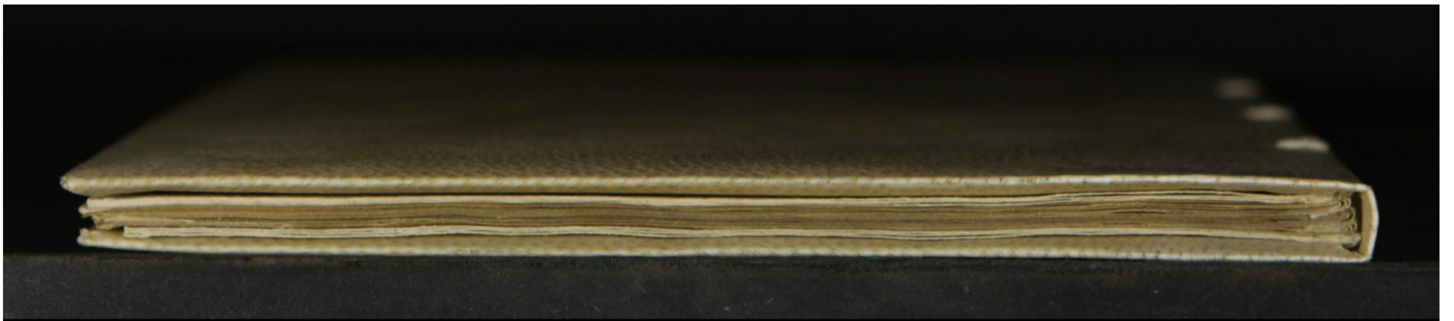
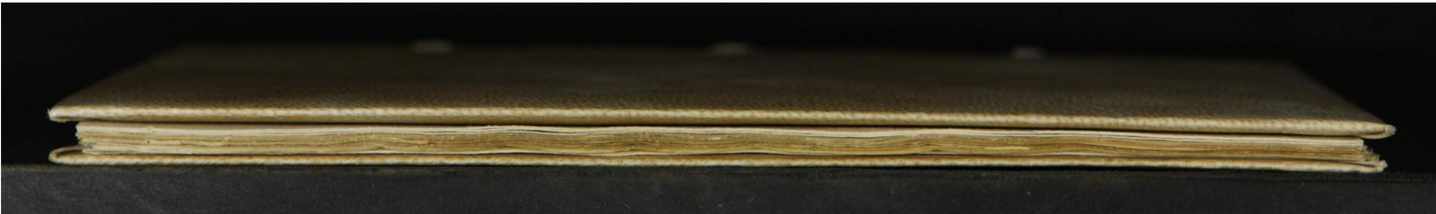

Compendium questio-
nis de obligatione papali compositum per reuerēdum sacre theologie eximium professorem magistrum Hie-
ronimum vicecomitem ordinis predicatorum.

Incipit compendiū questionis de obligatione papali compositum per Reuerendum sacre theologie eximiū professorem Magistrum Hieronimū vicecomitem ordinis predicatorum missum ad equitem clarissimum dn̄m Cychū symonetam primum ducalium secretorum consiliarium.

Uam raros scio eē in plateis & choro christianissime eques magnifice qd dolētissime dico quib9 nouisse contingat q̄ta sit in pontifice maximo auctoritas, iuriditionisq; apostolice sublimitatis obligatio? Cuius percipiende negligentia veritatis vel ignoratio magis eo iam peruenit erroris: vt nō modo laici verū & plerique ecclesiastice discipline in perniciosas hereses deuiauerunt Cum igit pijssimū censerē obsistere ac obuiare periculis cōtumeliā insignem minitātibus sacro sancto romano pastori q̄ in discrimen vniuerse ecclesie paulatim erūpunt. Subijt em̄ hijs proximis dieb9 cōpēdium edere in quo de sūmi obligatione antistitis legittimis castisq; rationibus diffiniatur. Quem & si deceat iura seruare humanis legibus nequaq̄ subijcitur eo q̄ eius sententia pro lege habetur? In dubiū tamen apud nonnullos habet nūquid voto sese anmodo alio cardinalibus venerandissimis obligare valeat. Cum plenitudo potestatis papalis in terris oīm sit suprema oīm potissima diiudicetur nulla deniq; inferiorum potestatum coartanda. Breuiusculum sane opus non eloquētia cultum nec loquacitate palliatū sed indumento nude veritatis ornatū vbi erit in q̄ probus et sincerus lector firmiter edificetur in hijs que a pontifice maximo et fieri et non fieri possūt Erit quoq; quod animum tuum intense oblectet. Nam q̄admodum te peregrine non latēt hystorie ita nec rationes nec misteria preteribunt pontificalium negociorum. Quorū notione vtraq; prestantior fiet et superior cognitio tua. Hoc itaq; vnum qualecūq; sit socratico & religiosissimo tuo studio dedica ut distinctis ocijs percurrendum. Cui semper haud noxia documēta placuisse accepi: ea p̄sertim q̄ i causis romani pōtificis veritati catholice astipulantur. Qq̄ enim negociosissimus haberis quotidianis rerum magnarum vertiginib9 obstrictus atq; distentus, tibi nichilo minus probate doctrine capaci, et auido prōptoq; ingenio prepolleti legendi facultas interdum prestabitur. Id tādem opusculi si magnificentie tue litterate gratum extiterit sibi satis auctoritatis vendicaturū est. Ad quod vtiq; conficiēdum hec quidem vel sola ratio me impulit ne de opinione sana praue abrupteq; sentientes simplicibus fidei studiosis virus infidelitatis infundant. Te aūt qui iuste recteq; actiōes tuas disponis: quiq; mihi hostium fiducie non precludis quotiens ad te refugio oro primū vt decurso libello aculeatam malignantium caudam fidei sancte mucrone succidas: si quo astu nobis isidiātes operulam nostram aspernari et blasphemare tentarēt.

Uale.

¶ Quid sit votum.

QUia i hoc opusculo de
liberaui potissimũ loq̃
virorum prudentissime.
De hoc dubio Utrum
papa se obligare possit
dñis cardinalibus vel
aliis voto ⁊ iuramento. Primũ vi
debimꝰ quid sit votũ ⁊ q̃d iuramẽ
tũ vt clarius ꝓcedamꝰ in hoc tra=
ctaculo. Nam teste Cicerone i pri=
mo officiorũ. Oĩs que a ratiõe su=
scipitur de aliqua re institutio de=
bet a diffinitione proficisci vt intel
ligatur quid sit id de quo disputat̃
Uotũ eñi scd̃m magistrũ sententia
rũ in. 4. di. 38. ẽ testificatio quedã
promissionis spontaneeque deo et
de hiis que dei sunt fieri debẽt. De
malis ergo non debet fieri votum
quia non sunt ex hiis que dei sunt
nec nullo pacto votum sup re mala
emissum seruandũ est. Nam in ma
le promissis rescinde fidẽ ⁊ in tur=
pi voto muta decretum / ⁊ impia est
promissio que scelere adimpletur
scd̃m magistrũ sententiarũ in. 3. di.
vltima. Idem habetur. 22. q. 4. c. i
malis. Iuramẽtũ quoq̃ de re ma=
la factum minime seruandum est
quia non debet esse vinculũ iniqui
tatis extra de iureiur. c. Quanto
Et non solũ votum fieri non debet
de malis ymo nec de idifferẽtibꝰ.
indifferẽtia sunt que nõ habent ra
tionem bonitatis vel malitie scd̃z
magistrum sententiarum in. 2. di.
40. Non enim facere debemus vo
tum de leuanda festuca de terra vl̃
non leuanda nec de proiiciendo la
pillũ in aquã vel arenã. non itẽ fie
ri debet de hiis que non sunt in po
testate nr̃a / nec de his q̃ sunt de ne=
cessitate salutis. sed ꝓprie de acti
bus virtutũ fieri debet que perti=
nẽt ad opera supererogationis q̃
nõ tenemur de necessitate salutis
facere. sicut sũt ieiunare in die nõ
precepto, orare qñ non tenemur i=
gredi religionem ⁊ alia similia de
quibus habet̃. 17. q. 1. sunt. Et hoc
quidẽ probat Btũs Tho. in scd̃a
scd̃e. q. 88. arti. 2 De voto hoc mõ
sumpto dignissie eques in hoc opu
sculo semp locuturus sum similiter
de iuramento promissorio licito nõ
dico illicito. Iuramentũ scd̃m Au=
gustinum in quodã sermone de per
iurio vt dicit beatꝰ tho. 22. q. 89.
arti. 1. est inuocatio dei ad testẽ et
iurare est deum i testem inuocare.
Sed aliquando inuocamus deum
in testem propter rem preteritã vl̃
pñtem vt qñ iuro aliquid me fecis
se vel nõ fecisse vel facere vel non
facere. Et hoc iuramẽtũ vocatur
assertoriũ: q2 eo mediãte asserimꝰ
aliquid esse vel fuisse aut non esse
vel nõ fuisse. De hoc ad presens nõ
loquar sed solũ de promissorio q̃d
respicit tempus futurũ. vt qñ pro=
mittimus iuramento nos aliquid
esse facturos: tñ intẽtiõis mee (vt
in principio dixi) est principaliter
disputare de obligatiõe summi põ=
tificis querẽdo singulariter vtrum
summus pontifex possit se obliga=
re dñis cardinalibꝰ in quibusdã re
bus licitis ⁊ honestis ita q̃ nõ pos
sit eas facere saltẽ sine eorũ cõsen=
su sicut q̃ non possit inire bellũ cõ
tra aliquẽ principẽ xp̃ianum vel ex
pẽdere thesauros ecclesie aut ali=
quam partẽ reddituũ nisi cõtra ho
stes fidei nr̃e. hoc idem de aliis si=
milibus dico. Et vt ordinatius de
hac obligatione disputare valeam
pro plena declaratione huiꝰ primi
quesiti quod erit quartũ ⁊ vltimũ
prius disputabitur de tribus aliis
quesitis que erũt ad modũ neces=
saria. Primũ quesitum erit an pa
pa iurare possit ⁊ vouere. Secũdũ
an teneatur seruare votũ suum et
iuramẽtum ⁊ non seruãdo peccet
mortaliter añ dispẽsationem ⁊ ibi
quedã alia declarabunt̃ ad modũ

necessaria pro declaratiõe quarti et principalis quesiti. Tertiũ erit an papa in voto et iuramẽto dispensare possit sine rationabili causa cum aliis et ẽt secũ et si hoc faciat absque causa. vtrũ peccet mortaliter et an aliquid valeat talis dispensatio. Quartum et vltimum et principale erit de obligatione põtificis vt dictum est.

¶ Primum quesitum.

Quantum ad primum videtur quibusdã q nõ liceat clericis iurare presertim summo põtifici. Nã. 2. q. 4. Si ds presbiter legitur. Presbiter vice iuramẽti p sanctã cõsecrationem interrogetur. Manus enim per quã corpus xpi et sanguis efficitur iuramẽto polluetur absit et et. 22. q. 5. ca. nullus dicitur Null 9 ex ecclisiastico ordine cuiquam laico quicquam supra sacra vel sancta euangelia iurare psumat sed simpliciter cũ veritate et puritate dicat est aut nõ et Mathei. 5. dicitur. Ego aũt dico vobis nõ iurare oio sed sit aũt sermo vester est est: non non: quod aũt hiis abundãtius est a malo est. Et beatus Jacobus in epla sua ca. 5. dicit. Ante omia fratres mei nolite iurare. Que aũt cõtra ius fiũt maxime diuinũ debẽt p infectis haberi extra de iureiur. lib. 6. Ergo papa iurare non põt: et si iurat iuramẽtum suũ est nullũ qz ẽ contra ius diuinũ. Hiis non obstãtibus dico q papa iurare potest et tenetur seruare iuramentũ qñ est licitũ maxime propter cõfirmationem rei licite/papa enim est subiectus diuine legi vt in secũdo quesito declarabitur. Sed deuteronomii caplo vi. legitur dñm deũ tuũ timebis et et ipi soli seruies ac per nomen illius iurabis. Hieremie quoque. c. 4. legitur. iurabũt viuit dñs in veritate iudicio et iusticia. In hiis auctoritatibus deus neminẽ excipit ymo ipsemet iurat. Nã in geñ. ca. 12. scriptũ est. Per memetipm iuraui dicit dñs. Et in psalmo Jurauit dñs et non penitebit eũ. Saluator enim noster cuius papa ẽ vicarius extra de trãs. epi. ca. inter corporalia frequẽter in euãgelio iurat dicẽdo. Amen amen. In veritate i veritate. Etiam aplus persepe in eplis suis iurat ad romanos enim ca. I. dicit testis est mihi deus et. c. ergo testis ẽ mihi aia mea qui i pria epla ad corinthios. xi. dicit imitatores mei estote sicut et ego xpi. Manifeste quoque habetur extra de iureiu. c. et si xps. Q licitum ẽ iurare. Tandem sententiã confirmat dñs Gratianus. 12. q. I. quasi per totum magr sententiarũ in. 3. lib. di. 39. et ceteri theologi. Ergo licitũ ẽ iurare maxime qñ iuratur p necessitatẽ vel vtilitatẽ suã vel pximi vel ppter confirmationẽ alicuius rei licite. Nam magr sentẽtiarũ dicit Q necessitate aũt iurare scz vel ad asserẽdã innocentiã vel ad federa pacis cõfirmanda vel ad persuadendũ auditoribus qd est eis vtile malũ nõ est Et aplus ad hebreos cap. 6. dicit hoies ei p maiores sui iurãt et ois cõtrouersie eorũ finis ad cõfirmationẽ est iuramẽtũ. Et oẽs respondent auctoritatibus q videtur asserẽ q nõ liceat iurare dicẽtes q loquuntur de iuramẽto incauto et sine causa facto sicut in. c. Si quis psbiter legitur/ ymo plus glo. sup. c. nullus hoc: itelligas de iuramẽto expurgatiõis qd clericus facere non debet corã laico sed tm corã epo. Ergo clericus potest iurare corã epo. Qñ dicitur q cõtra ius fiũt p ifectis haberi debẽt. ¶ Rñdeo q aliud ẽ facere cõtra ius diuinũ aliud 9tra iuris iterpretationẽ. Cõtra ius diuinũ nõ lz aliqd fieri vt i cõsequenti qsito pbabitur sz bñ põt interpta-

ri ius diuinū extra de testib. c. in oī
Et sequendo tales interp̄tatiōes
maxime q̄n sūt rōnabiles nō faci=
mus cōtra legē. Preterea scōꝫ be
atū Tho. in. 2 2. q. 89. arti. 4 iura
re est actus latrie. Añ hieronim⁹
sup Matheuꝫ q̄ iurat aut venerat
aut diligit eū p quē iurat: papa au
tē sup oēs tenet venerari deuꝫ a q̄
pre oībus honoratus. Naꝫ secūdū
ap̄lm ad romanos ca. 13. Nō est po
testas nisi a deo qui concedit iura
mentū vt probatū est ergo papa iu
rare potest. Preterea edictum est
prohibitorū. i. q̄ nō ꝓhibetur ad=
mitti ẽ arguit extra de spon. c. cum
apud. Sꝫ nusq̄ legit q ꝓhibeat si
mo pontifici iuramentū ergo ex q̄
iuramētum nō est ꝓhibitum sed li
citū ꝛ a lege diuina permissum nec
pape prohibetur: ipe iurare pote=
rit propter causas allegatas. Qꝛ
papa vouere possit probatur. ho=
stieñ. in sūma de voto ꝛ vo. redēp.
§. q possit vouere in principio di=
cit quilibet vouere pōt cui non sit
prohibitio sꝫ nullibi prohibet vo=
tū sūmo pōtifici ergo vouere pōt.
Preterea glo. supra illud prophe
te vouete ꝛ reddite dicit non p̄cipi
tur nobis vt voueam⁹ sed vt vota
reddam⁹. vouere eñ volūtati cō=
sulitur sed post voti promissionem
necessario redditio exigit. Si eniꝫ
vouere ptinet ad volūtatis liber=
tatē. Qꝛ secunduꝫ Hugonem in li.
de sacramētis. Votū est spōsio ani
mi volūtaria ꝛ papa est liberrim⁹
Nemo pōt iudicare primā sedē. 9.
q. 3. c. Nemo. ymo ipe ē iudex oīm
nec cuiq̄ iudicare de eius iudicio
licet. 9. q. 3. Cuncta ꝛ ca. aliorū ho
minuꝫ / ergo papa poterit vouere
precipue cuꝫ vouere sit act⁹ latrie
que est nobilissima virtus ꝛ meli⁹
sit facere aliquid mediāte voto q̄
sine voto vt ꝓbat beatus Tho. in.
22. q. 88. arti. 6. Quō aūt stēt siml
q papa sit liberrimus ꝛ tñ vouere
possit. Cum votū dicat obligatio=
nem quā eo durāte papa preterire
non possit vt in sequēti quesito de
clarabit dicet in solutiōe. 5. argu=
mēti vltimi q̄siti. Qꝛ ꝓbationib⁹
hui⁹ primi argumēti ꝛ q̄siti vir gra
uissime eliciūtur due q̄stiōes. Pri
ma q papa vouere et iurare pōt.
Scđa q votū ꝛ iuramentū sunt de
iure diuino.

¶ Secundum quesitum.

SEcundum quesituꝫ erat
an papa teneatur serua
re votū suū ꝛ iuramētuꝫ
ꝛ nō seruādo peccet mor
taliter añ dispensationē
capiendo late dispensationē prout
est cōis dispēsationi cōmutatiōi et
redemptioni voti vel iuramenti.
Qꝛ fractio voti ꝛ iuramēti sit pec
catū ꝛ contra legē diuinaꝫ probat
scꝫ imprimis q sit peccatuꝫ deinde
q sit mortale deuteronomij. 23. ca.
dicit. Cum voueris votū dño deo
tuo non tardabis reddere qꝛ req=
ret illud dñs deus tuus ꝛ si mora=
tus fueris reputabit tibi in pctm̄.
Si nolueris polliceri absq̄ pecca=
to eris. Quod aūt semel egressū ē
de labijs tuis obseruabis ꝛ facies
sicut ꝓmisisti dño deo tuo ꝛ ꝓpria
volūtate ꝛ ore tuo locut⁹ es. Etiā
eccle. c. 37 Legit añ oia opa v̄bū
verax precedat. Et Salomō eccle=
siastes ca. 5. displicet deo infidelis
promissio. Si autē tarda redditio
voti est peccatū multo magis fra=
ctio. Etiam magr̄ sentētiarū in. 4
di. 38. dicit: Si eñ iter hoies solet
bone fidei cōtractus nulla ratione
dissolui quāto magis ista pollicita
tio quam cū deo pepigimus solui
sine vindicta non poterit. Et ibidē
scōm augu. dicit vouētibus enim
virginitatē vel viduitatem non so
lum nubere sꝫ ꝛ velle dānabile ē.
Hoc aūt hētur. 17. q. 1. c. vouētib⁹

Tunc sic arguit. Si em̄ sola volun
tas frangendi votũ damnat multo
magis ipa fractio ergo non serua
re votũ. Item dico de iuramẽto ẽ
pctm̄. Preterea. 17. q. 1. c. ananias
dicit ꝙ ananias pecunias deo vo-
uerat quas post dyaboli victꝰ per
suasiõe subtraxit sed ꝗ morte mul-
ctatꝰ est scis. Et ibidẽ ca. Qui bo
na legit. Qui bona agũt se melio-
ra agere deliberant ⁊ post delibe-
rata nõ faciãt licet in bonis priori-
bus ꝑseuerãt in cõspectu tñ dei de-
ciderũt ex deliberatione hystoria
ananie ⁊ saphire vxoris sue habet
In actibꝰ aploꝝ. c. 4. ⁊. 5. Ex p̄di-
ctis auctoritatibꝰ expresse ellicit
optime Tiche ꝙ nõ solũ frãgere vo
tu ⁊ iuramẽtum est pctm̄ sed ⁊ desi
deriũ frangendi ⁊ tarditas cõplen
di ipm etiã nõ seruare nudã ꝓmis-
sionẽ maxime deo factã cui vt di-
ctũ est displicet infidelis ꝓmissio ⁊
precipue ꝗ fit a sũmo põtifice ꝗ vi-
ces ipius dei gerit in terris extra
de transla. epi. c. inter corporalia.
Nã glosa sup illud apli ad hebre-
os ca. 2. loquẽtis de xp̄o. Unde de
buit per oĩa fr̃ibꝰ assimilari vt mi
sericors fieret ⁊ fidelis põtifex ad
deũ sup verbo fidelis dicit fidelis.
i. nullũ fallens. Si papa nullũ fal
lere debet ergo nec deũ apud quẽ
ita obligat verbũ simplex sicut iu-
ramẽtũ. 22. q. 5. c. iuramẽtũ. Pre-
terea iusiurãdum scd̃m phm̄ i p̄mo
methaphisice sꝫ apd̄ gẽtiles ho-
noratissimũ fuit ⁊ apd̄ quoscũqꝫ ali
os ⁊ ẽ tãte efficacie ꝙ si quis iuret
ꝑ falsos deos tenet illd̄ seruare q̃n
fit de re licita scd̃m innocẽ. ⁊ hosti.
in. c. ⁊ si xp̄s extra de iureiur. Et lꝫ
ꝗs iurãdo ꝑ falsos deos peccet ẽt
nõ seruãdo ꝓmissũ delinqt ⁊ addit
pctm̄ pctõ. Si ergo gẽtiles iuran-
tes ꝑ falsos deos peccent nõ seruã
do iuramẽtũ siue fidẽ m̃lto magis
xp̄iani iurãtes ꝑ verũ deũ. Papa
aũt ita seruare diuina p̄cepta obli
gat sicut ceteri in quoꝝ nũero sunt
votu ⁊ iuramẽtũ vt i hoc q̃sito ostẽ
det ergo papa nõ seruãdo iuramẽ
tuꝫ hoc idem de voto dico peccat.
Preterea marchꝰ regulꝰ romanꝰ
dignissimꝰ scd̃m aug. in. 1. de ciui-
tate dei ca. 15. maluit captiuari a
carthaginẽsibꝰ ⁊ mori ꝙ nõ serua-
re eis fidẽ ꝗ ꝑ falsos deos iuraue
rit se redditurũ ad eos ⁊ extra de
pactis. c. antigonꝰ dr̃ ꝙ pacta sunt
seruãda vbi glo. dicit ꝙ recedẽs a
pacto mortalit peccat. 22. q. 1. c. p̄di
cãdũ. Ergo papa nõ seruãdo iura-
mẽtũ vl̃ votu nõ solũ peccat sꝫ mor
talit peccat. Preterea q̃ sũt de iu-
re naturali ita ligãt papã sicut ce
teros vt i hoc q̃sito ꝓbabit sed de
iure naturali ẽ vt durãte voti obli
gatiõe seruemꝰ votũ scd̃m beatuꝫ
Tho. i scripto sup. 4. sentẽtiaꝝ di.
38. arti. 4. p̄me q̃stiõis ⁊ scd̃m glo.
in. c. nõ ẽ extra de voto. Ergo papa
tenetur seruare votum. Quia dixi
ꝙ papa ẽ subiectꝰ legi naturali et
diuine dici fortassis posset hoc eẽ
falsum. Nã sicut i hoc q̃sito ꝓbabi
tur papa dispẽsat i voto ⁊ iuramẽ-
to cũ bigamo ⁊ cũ p̄sbytero forni-
catore q̃ oĩa sũt cõtra legẽ diuinaꝫ
Ideo vidẽdũ ẽ q̃d itelligẽdũ sit ꝑ
legẽ naturalẽ ⁊ diuinã ne labore-
mus i ambiguo ⁊ equoco. Sciẽdũ
est ꝙ deꝰ ⁊ natura nõ deficiũt in ne
cessarijs scd̃m phm̄ i. 1. celi ⁊ mũdi
Ultimꝰ el finis nr̃ ẽ clara visio ipiꝰ
dei Joh. c. 17. Hec ẽ vita eterna vt
videã te verum deũ. Ad hunc autẽ
finẽ nõ perueniũt habẽtes vsuꝫ ra-
tionis nisi mediãtibus bonis ope-
ribus iuxta illud mathei. 7. Non
oĩs qui dicit mihi dñe dñe itrabit
in regnũ celoꝝ sed ꝗ fecerit volun
tatẽ pr̃is mei. Uerũ est ꝙ ẽ necessa
ria alia cognitio supnaturalis veꝫ
fidei. Sꝫ nũc loquor de p̄ma cogni
tiõe data nobis a deo i creatiõe aie

quãtum ad bene operãdum qñ ei deus creat aĩaꝫ nostram imprimit in eam quãdam cognitionem qua naturaliter cognoscit bonũ ⁊ qua naturaliꝰ cognoscit illd́ eẽ faciendum ⁊ cognoscit malũ ⁊ illd́ eẽ fugiendũ. Talis ei cognitio imp̃ssa in aĩa nr̃a a deo est illud lumẽ de q̃ ꝓphã dicit. Signatũ est sup nos lumen vultus tui dñe. Et tale lumen seu cognitio ẽ lex naturalis. Nam aplꝰus ad romanos ca. scd́o. loq̃ns de lege naturali dicit. Cum eñ gẽtes que legem non habẽt videlicꝫ scriptaꝫ naturalit̃ ea que legis sũt faciũt legẽ non habentes ipsi sibi sunt lex q̃ ostẽdũt opꝰ legis scriptũ in cordibus suis testimoniũ reddẽte illi ↄscia ipsoꝝ. Sup hoc dicto apostoli glo. dicit. Si nõ hñt legem scriptam hñt tñ legẽ naturalẽ qua quilibet ĩtelligit ⁊ sibi cõscius est quid sit bonũ vel malũ. Et Btũs tho qui ĩ p̃ma scd́e copiosissime loquitur de oĩbus sp̃ebus legũ videlicet eterne naturalis diuine ⁊ humane ac etiã fomitis seu membrorum. Quia aplꝰus ad romanos. c. 7. dicit video aliam legem in mẽbris meis repugnãtem legi mentꝭ mee. Dicit ꝙ lex naturalis ẽ quoddam lumen seu naturalis cognitio qua naturaliter cognoscimꝰ q̃d sit bonũ quidve malũ: ⁊. q. 94. articulo. 2. dicit. Qꝫ primũ preceptuꝫ legis nature est qd́ bonum est faciendum ⁊ malum fugiendum et que. 98 articulo. 1. dicit precepta moralia sunt que ad bonos mores pertinent: illi mores dicuntur boni qui rationi congruunt: mali autem q̃ a ratione discordãt. Moralia ẽ precepta vcꝫ affirmatiua sũt de actibꝰ ꝟtutũ ⁊ negatiã q̃ ab aliq̃bus ꝓhibitiones appellãtur sũt de actibꝰ vicioꝝ. Sicut ĩ phĩa morali disputatur de ꝟtutibꝰ vt illas seq̃mur et sic boni fiamꝰ ⁊ de vicijs vt ip̃is cõ

gruis declinamꝰ ab eis. Archi. sup p̃mo. ca. decreti d́t ius naturale dꝛ qꝛ summa natura. i. deus nobis tradidit illd́ ⁊ docuit ꝑ legẽ ꝓphetas etiã euãgeliũ vlꝰ qꝛ ad ea q̃ iure diuino cõtinẽtur naturalis rõ sine extriseco excitatore ducit ⁊ impulit scd́m hugo. q̃ dicit ꝙ si ꝟbis audacia cõcedatur secure dꝛ ꝙ hoc ius ꝓprie appellaꝰ naturale qꝛ ad ea q̃ nature in eo cõtinẽtur naturale ius. i. rõ appellatur ⁊ ĩpellit ⁊ ad ea ex rõne q̃s tenetur: hoc aũt ius naturale seu lex naturalis est ĩmutabilis. Nã di. 5. §. 1. legiꝰ ius nature ãtefertur iuri positiuo qꝛ priꝰ ⁊ dignĩꝰ / ĩcipit ei ab exordio mũdi. s. creature rõnalis nec variatur tp̃e sed ĩmutabile ꝑmanet. Et di. 8. ⁊. 9 quasi ꝑ totũ ꝓbatur ꝙ ei cedat oĩs cõsuetudo oĩsq; cõstitutio. Etiã p̃cepta moralia siue mãdata sũt immutabilia. Nã di. 6. §. his ita diciꝰ Moralia mãdata ad ius naturale spectãt atq; ideo nullã mutabilitatẽ vel formã mutabilitatis recepisse mõstrãtur. Et ibi etiã di. 13. §. Itẽ aduersus dꝛ ꝙ ius naturale est ĩmutabile ⁊ glo. etiã dñs archi. super. §. his ita dicũt ꝙ ius naturale q̃tũ ad moralia seu q̃tum ad p̃cepta ⁊ ꝓhibitiones manet immobile ⁊ super. §. Item aduersus dicunt glo. ⁊ archi. ꝙ cõtra ius naturale in p̃ceptis ⁊ ꝓhibitionibꝰ nũq̃ admittitur dispẽsatio saltẽ q̃tum ad moralia. Hoc idem habetur extra de cõsue. c. fi. vbi dꝛ ꝙ iuri naturali nulla cõsuetudĩe derogatur ⁊ glo. dicit etiã si omnes cõtra facerent. 32. q. 7. c. Flagitia loq̃tur ibi glo. de p̃ceptis ⁊ ꝓhibitionibꝰ moralibus q̃ nõ mutãtur. Et dat exẽplum vt ne occides nõ furtum facies etiam glo. dicit ꝙ ignorantia talium p̃ceptorum ⁊ prohibitionum nemini nem excusat. 1. que. 4. §. notandum ignorantia quoq; p̃ceptorum dei

5

non excusat di.38.c.qui ea vbi dici tur. Qui ea que dei sunt nesciūt a deo nesciūtur ⁊ de ignorātia pcē ptorum legis naturalis ⁊ diuine dicit aplus in prima epla ad corinthios ca.14. Si quis ignorat igno rabitur. Theologi satis cōiter dicunt in scdo sententiaꝝ disti.22. vbi magr loquitur de ignorātia q̄ mul tipliciter capitur sicut ibi habetur etiam di.38. quasi per totum in textu ⁊ in glo. dicitur ꝙ ignorātia p̄ceptorū iuris naturalis et diuini et eorum sine quibus vnusquisqꝫ non posset recte exercere officium est damnabilis sed non oportet loqui de ignorātia apud papam. Si eni epūs tenetur habere sacraꝝ lit teraꝝ peritiā di.36.c.qui ecclīastici cis: multo magis papa ⁊ cōtra sciē tes dicit magr sniaꝝ i scdo di.22. excusatio omnis tollitur vbi mādatum non ignoratur ⁊ ibidē de eua loquens dicit. Non igitur mulier excusationem habuit de ignorātia cū ⁊ mādatum nouerit et peccatū esse secus agere non ignorauerit ⁊ breuiter oēs tenēt ꝙ precepta mo ralia sunt inumerabilia ymo etiā diuina vt probatur ⁊ probatuꝫ est loquor hic de p̄ceptis diuinis quo rum transgressio et omissio apud nos est pctm mortale. Et de hūs i hor met lati⁹ loquar etiā d̄ diuer sis q̄sito gn̄ib⁹ preceptoꝝ legis diuine. Omnia aūt precepta moralia reducunt ad precepta decalogi si cut probat btūs Tho. in pria scdē q.98.arti.3. Ex predictis aperte elicitur quid sit lex naturalis et q̄ sint precepta moralia ⁊ quō lex na turalis est immutabilis etiam pre cepta moralia nec ignorātia taliū excusat ymo nec preceptoꝝ diuino rum et ꝙ lex naturalis est diuina qꝛ data est nobis a deo hac ratiōe non pōt mutari a papa qꝛ inferior non pōt tollere legē superioris.

Nunc videamus qd sit lex diuina scripta cui papa subijcit ⁊ que sint ea in quibus papa dispensare pos sit ⁊ in quibus nō ⁊ an sit ei obediē dū qn̄ dispensat in hūs in quib⁹ nō pōt dn̄s Hosti. super.c.magne.ex. de voto. querit qd liceat sedi apostolice et post eū Jo.and. Antho. de buc. ⁊ Panor. Et respōdēt oēs hoc mō ponā verba hostieū. Quia sibi videlicet pape licent dūmō nō faciat cōtra articulos fidei.4.dist. Si papa et dūmō nō offendat deuꝫ per peccatū mortale. Ad hoc enim nulla ptās nulla dignitas nullum preuilegiū peccatorē excusare poterit argumentū optimuꝫ.ff.ad.l. iuliā.de vi.p̄ua.l.penul. aū fi. ibi Non puto aūt verecundie nec dignitati nec pietati conuenire qcꝙ nō iure facere intelligas tu ꝙ mortale peccatū sit ⁊ sic omnino verū dicit. Et paulopost loquens de papa dicit hoc intelligenduꝫ quo ad transgressionē decalogi ⁊ omnia alia quoꝝ cōmissio vel omissio ex lege diuina que scꝫ in nouo ⁊ vete ri testamento cōtinentur mortale iudicatur vt patet in eo quod legi tur ⁊ notatur infra de vsuris.c.sup eo et supra de consuetu.c.fi. secus in hūs que ex lege canonica morta lia sunt. Hic Hostieū. Jo.and. Antho.de buc. ⁊ Panor. et hostieū. i summa in rubrica de penitentūs et remissionib⁹ sub rubri. de dispē. §. quis possit dispensare dicit papa i omni casu ⁊ impedimento a iure hūano seu positiuo iducto sꝑ dispē sare pōt. Jtē ⁊ cōtra ius diuinū dū tn̄ preceptū diuinū seu euangelicū quo ad peccata mortalia nō offendat. Jdem dicit in.c. ꝓposuit. extra de cōcef. preben. ⁊ sup.i.ca. de voto magister Johānes theutonicus in summa cōfessorū libro.i.titulo.8. de voto.q.70. dicit sm̄ Raymundū Quedā sunt vota q̄ nullo mō pn̄t

redimi vel cōmutari vt oīa vota ne
cessitatis quia non est dispensatio
vel cōmutatio cōtra deū.25.q.1.c.
Sunt quidā Augu. de anchona in
libro de eccl'iastica ptāte.q.44.ar
ti.vlti.declarans illud dictū apl'i ī
prima epl'a ad corinthios.2.c. Spi
ritualis hō oīa iudicat. dicit q spi
ritualis hō nō iudicat ab aliquo
hoīe sed bene iudicatur per legem
diuinā a quo iudicio nec papa nec
alia creatura excludit btūs Tho.
optime declarat quid papa possit
et quid nō/ etiam quid sit intelligē
dum per ius diuinū etiā per iuspo
sitiuū in.4.quolibeto arti.13. vbi
dicit. Non est dubitandū quin pa-
pa habeat plenitudiuem ptātis in
eccl'ia ita q quecunq; sunt institu-
ta per eccl'iam vel eccl'ie prelatos
sunt dispēsabilia a papa. Hec enī
sunt que dicuntur iuris humani vl'
positiui. Contra ea q̄ sunt iuris na-
turalis vel diuini papa dispensare
non potest q2 habēt efficaciā ab in
stitutione diuina. Ius aūt diuinū
est quod pertinet ad legē nouā vl'
veterē. Sed est differētia īter vtrā
q; legē q2 lex vetus determinabat
multa tam in preceptis cerimonia
libus pertinentib9 ad cultū diuinū
q̄ in preceptis iudicialibus ptinē-
tibus ad iusticiā inter hoīes cōser
uandā que in nouo testamēto non
obligant nisi assumant ab eccl'ia vl'
ab aliqua ciuitate pro suo statuto
et hoc quo ad iudicialia. Nā ceri-
monialia ex toto cessant q̄tum ad
litterā sed lex noua q̄ est libertatis
huiusmodi determinationes nō h3
sed est cōtenta preceptis moralib9
naturalis legis articulis fidei et sa
cramentis grē vñ dicitur lex fidei
et gratie propter determinationē
articulorū fidei et efficaciam sacra
mētorum. Cetera vero q̄ pertinēt ad
determinationē iudiciorum humano
rū vel diuini cultus liberaliter p-

misit xp̄s qui est noue legis lator
prelatis eccl'ie et principib9 populi
xp̄iani determinanda vñ oēs huius
modi determinationes pertinent
ad ius humanū in quo papa dispē
sare potest. In solis vero hijs que
sunt iuris nature et articulis fidei
et in sacramentis noue legis dispē-
sare nō pōt et ibi ocludit q potest di
spensare cum bigamo vt pmouea-
tur sed nō debet hoc facere nisi ex
magna et euidenti causa. Et in scri
pto sup quartū sniarum di.15.arti
culo pmo tertie q̄stiōis in fine dicit
q eccl'ia fundata est in fide et prece
ptis et sacramētis. Et cōcludit q pa
pa nō pōt edere nouos articulos
nec editos remouere nec potest in
stituere noua sacramēta nec insti-
tuta remouere q2 hec ptās ē excel
lētie que soli xp̄o debetur et q non
pōt dispensare in p̄ceptis iuris di-
uini. De ptāte excellētie que a xp̄o
non fuit cōmunicata beato petro
nec successoribus suis loquar in so
lutione tertij articuli quarti que-
siti. Et in quarto sentētiarum di.27.
arti.vlti.dicit q bigamie nō est ad
iuncta irregularitas de iure natu
rali sed positiuo. Nec iterū est de
essentialibus ordinis q aliquis nō
sit bigamus Qd patet ex hoc q2 bi
gamus accedens ad ordines cara
cterē recipit et ibidē respōdet ad
decretalē que videtur dicere con-
trariū extra de bigamis.c.nuper.
Et soluit illā rationē videlicet q
contra doctrinā apl'i nō licet dispē
sare dicēs verū esse q̄tum ad ea q̄
sunt de iure naturali necessitate sa
cramentorū et articulorū fidei. Sz
in aliis que sunt ex institutiōe apo
stolorum cū eccl'ia habeat nūc candē
potestatem statuendi quā tunc ha
buit pōt per eū qui in eccl'a prima-
tum tenet dispēsari hic btūs Tho.
eiusdē sentētie videt esse Hostieñ.
in summo in rubri. de biga.§.vltio.

Quantū ad bigamos ymo papa i
administratiōe ⁊ potestate iurisdi
tionis est maior paulo. 2. q. 7. ca.
puto ⁊. c. paulus. Si fortassis dice
retur ꝙ apl'i baptisabant in nomīe
xpi actuū. ca. 2. Si apl'i qui mino-
rē potestatē habēt btō petro mu-
tauerunt formā baptismi ergo pa-
pa hoc facere potest qui est maior
paulo ⁊ ceteris apostolis secunda
questione septima. c. puto. ⁊ capl'o
paulus ergo videtur ꝙ sit supra sa
cramēta. Respondet btūs Tho. in
scripto super. 4. sentētiaꝝ. di. 3. ar.
2. questiuncula. 2. eiusdē arti. ꝙ sa-
cramenta habēt efficaciā ex insti-
tutione diuina. Et principalius est
ī eis forma ꝙ̄ materia. Ideo sicut
nulli licet mutare sacramētuꝫ vel
aliquod nouū instituere. Ita nulli
licet mutare formā ꝗ̄tuꝫ ad id qđ
est de essentia forme absqꝫ speciali
consilio spūssancti qui virtutē suā
illis verbis nō alligauit et si muta
tur nihil agitur ⁊ preter hoc culpa
incurrit. Si autē aliquid pertinet
ad formā ex determinatiōe ecclesie
si illud mutatur nihilominꝰ est sa-
cramētū sed culpa incurrit inꝗ̄tū
fit cōtra determiatiōnē eccl'ie. Et
in respōsione tertij argumēti dicit
ꝙ apostolis datū ē a spūsancto ba
ptisare ī noīe christi ⁊ hoc etiā nūc
eccl'ia posset si spāle preceptum ha
beret a spū sancto non aūt ꝓpria
auctoritate. Ex predictis manife-
ste habetur vir sapientissime quid
intelligatur per ius diuinū ⁊ quid
per ius positiuū etiā in quibus pa
pa dispensare possit ⁊ in quibꝰ nō.
Nā p ius diuinū itelligitur aliqn̄
tota sacra scriptura q̄ cōplectitur
nouū ⁊ vetus testamētū. Et sic pa-
pa nō subijcit toti iuri diuino. Naꝫ
glo. super. c. sunt q̄dā. 25. q. 1. mul-
ta enumerat q̄ sunt de iure diuino
hoc mō sumpto in q̄bus papa dispē
sat. Nā dispēsat cū bigamo. 34. di.
lector qđ est cōtra apl'm etiā cū pre
sbitero fornicatore. 81. di. c. presbi-
ter in iuramēto quoqꝫ dispēsat. 15.
q. 6. c. iuratus et in voto extra de
voto per totū. Aliomō p ius diui-
nū intelligūtur precepta moralia
⁊ diuina sacramenta noue legis ex
articulis fidei et sic papa est subie
ctus iuri diuino hoc modo sumpto
Et est sciēdū ꝙ in articulis fidei sa
crameta cōtinent̄ ſm btm̄ Thomā
in quadā expositione quā fecit su-
pra symbolū nycenū qđ dicitur in
missa vbi dicit̄. Cōfiteor vnū baptis
ma in remissionē peccatoꝝ. Omnia
aūt sacramēta noue legis ſꝫ magi
strū sniarū in principio libri quar-
ti instituta sunt cōtra vulnera pec-
cati originalis vel actualis ⁊ omīa
cōferūt grām. Nā magister diffinit
sacramentū noue legis hoc modo
Sacramentū est inuisibilis gratie
visibilis forma vt ymaginē gerat
et causa vcꝫ gratie existat. Per ba
ptismū intelligitur oīa alia sacra
menta q̄ instituta sunt ī remissionē
peccatoꝝ. Sed magis nominatur
baptismus ꝙ̄ alia sacramenta tum
qꝛ magis directe ordinatur contra
peccatū originale ꝙ̄ alia sacramē
ta tū quia est ianua ⁊ fundamentū
aliorū sacramētoꝝ de cōsecra. dist.
4. Cū itaqꝫ etiā ī articulis fidei cō
tinet̄ vnitas ecclesie et vniuersali-
tas eius ideo dicit̄ in symbolo ny-
ceno. Credo in spiritum sanctuꝫ vi
uificantem vnā ecce capitis eccl'ie
scilicꝫ vnitas sanctam catholicam
id est vniuersaleꝫ capiendo igitur
ius diuinum pro articulis fidei sa-
cramentis noue legis ⁊ preceptis
moralibus ⁊ diuinis sic papa subij
citur diuino. Nam papa ita te-
netur credere articulis fidei sicut
ceteri immo si dubitaret de hijs
esset hereticus extra de hereti-
cis ca. primo. Nec potest eos mu-
tare licet possit eos declarare et

interp̄etari scd̄m beatū Tho. sn. 2
2. q. 1. arti. vltimo. di. 11. ca. palam
24. q. 1. c. hec est fides. Et athana
sius dicit in symbolo suo. Quicun
qꝫ vult saluus esse añ oia opus est
vt teneat catholicam fidem. Quā
nisi quisqꝫ fideliter firmiterqꝫ cre=
diderit saluus esse nō poterit ⁊ in
eternū peribit. Et in fine Hec est fi
des catholica quā nisi quisqꝫ fide=
liter firmiterqꝫ crediderit saluus eē
nō poterit. Etiā mutare articulos
fidei ⁊ nouos cōdere ꝑtinet ad po
testatē excellētie q̄ nulli pape cōi-
cata est vt in. 4. q̄sito ꝓbabit. Edi
tio quoqꝫ symboli est ex hijs q̄ ꝑti=
nent ad vniuersalem statū ecclie q̄
a papa mutari non pōt scd̄ʒ beatū
Tho. in. 22. q. 1. arti. 8. Non etiam
potest mutare sacramenta tum qꝛ
cōtinent inter articulos fidei. Et
qui male sentit de sacramētis no-
ue legis heretic⁹ est extra de here.
c. ad abolendā. Tuʒ etiā quia mu-
tatio sacramētorū ⁊ institutio no-
uoruʒ pertinet ad excellētie ptātē
que soli xp̄o cōuenit. Nec etiā pos
set mutare p̄cepta diuina qꝛ si par
non habet auctoritatē i parē mul
to min⁹ i superiorē extra de elect.
c. innotuit ⁊ in cle. eodem titu. c.
Si romani dicit / ꝙ lex supioris nō
pōt tolli per inferiorē. Beat⁹ ber-
nardus in libro de dispensatione ⁊
p̄cepto ait Nulli licet dispēsare cō
tra preceptuʒ a superiore positum
ymo dico sicut promisi me ꝓbatuꝝ
nō esse obediēdū sūmo pōtifici qñ
statuere aliquid quod esset cōtra
articulos fidei sacramēta ⁊ prece
pta diuina, sicut ꝓbat ꝑ augustinuʒ
magr̄ sententiarū in vltima distin-
ctione scd̄i libri ⁊ ibi alij theologi
sūt eiusdē sentētie in actib⁹ aploꝝ
c. 4. Scribitur si iustū est in conspe
ctu dñi vos audire potius q̄ deuʒ
ip̄i iudicate et ca. 5. obedire opor
tet deo magis q̄ hoibus hoc ideʒ
habetur. 11. q. 3. non semꝑ. Et i mł
tis alijs capitulis sequētib⁹ vt di.
8. c. qui cōtra mores. Si quis dice
ret ꝙ papa nō posset peccare. Ar
40. di. non nos dicit. Quis em̄ sā-
ctū esse dubitet quem apex tante
dignitatis attollit. Etiaʒ papa ha
bet plenitudinem ptātis extra de
auct. ⁊ vsu pal. ad honoreʒ ergo po
test sine pctō oia agere. Rñdeo ꝙ
erroneū ē dicere papā peccare nō
posse. Nā btūs tho. i scripto supra
quartū sētētiarū di. 26. arti. vltio
2. quest. dicit. Erronea est sētentia
illa q̄ dicit papā symoniā cōmitte-
re non posse loquendo de symonia
que prohibita est quia de natura
sua symonia est. Nā prohibet vtro
qꝫ testamēto de giezi discipulo he-
lysei habet in veteri testamēto. 4.
regū. ca. 5. de Symone mago in no
uo actuū. 8. Papa aūt ita subijcit
prohibitiōib⁹ diuinis sicut ceteri
vt probatū est. ymo de beato Pe=
tro qui fuit sāctissimus legitur ꝙ
rep̄hens⁹ fuit a beato Paulo. Ait
em̄ paul⁹ in epl'a ad galathas ca.
2. ꝙ cū venisset cephas antiochiā
restiti ei in faciē qꝛ reprehēsibilis
erat. Et beat⁹ Tho. in. 1. 2. q. 4. ar-
ti. 4. dicit scd̄ʒ augu. ꝙ petrus pec
cauit in hoc qꝛ circa legaliū obser
uātiā nimiā diligentiā exhibebat
ne scandalizaret iudeos. Ita ꝙ ex
hoc sequebatur gentilium scanda
lum etiam de Anastasio papa dist.
19. c. Anastasius legitur dum assel
laret emisit itestina quia fauebat
hereticis. Beatus anthoni⁹ de flo
reñ. in tertia parte summe sue titu
lo 22. capi. vltimo vbi loquitur de
hijs que a solo papa fieri possunt
dicit. Et cum papa hec omnia pos-
sit et multa alia potest etiam hoc
quod est commune omnibus vide
licet errare et peccare iuxta il=
lud omnis homo mendax. Et
non est qui faciat bonum. non est

vsq ad vnū ꝛ grauiꝰ in inferno pu
nietur nisi peniteat. 40. di. c. si pa=
pa. Et ibi numerat multos q̄ pec=
cauerūt in symonia heresi nygro=
mantia rapinis luxuria vsuris et
aliis pctis. Et noiat quēdā papā
Johānem qui dū i adulterio oble=
ctaretur ꝑcussus est a demone. Nō
oportet laborare circa ꝓbatione
huiꝰ q̄stiōis. Qꝛ oēs tenēt sine du=
bio q̄ papa peccare possit ꝛ aliqñ
peccet ꝛ grauiꝰ aliis ceteris pari.
bꝰ. Nā scdꝫ Gregoriū Quāto gra=
dꝰ altior tanto casus grauior. Et
sicut ius diuinū capit̃ duobus mo
dis ita ꝛ ius positiuū. Uno modo
pro toto corpore iuris canonici et
ciuilis ꝛ sic papa non est supra to=
tū ius positiuū qꝛ i iure canonico
tractatur de articulis fidei in titu
lo de sūma trinitate ꝛ fide catholi
ca ꝛ in diuersis aliis titulis de sa=
cramētis ꝛ p̄ceptis diuinis supra
q̄ nō ē papa. Alio mō capit̃ ius po
sitiuū pro omi eo qđ pōt fieri a pa
pa vl' mutari siue ꝑtineat ad sacrā
scripturā siue ad ius canōnicū vel
ciuile vel aliā sciētiā. Et sic sacra
scriptura q̄tū ad ea in quibꝰ papa
dispensare potest etiā ius canoni=
cū ꝛ ciuile appellat̃ ius positiuū.
¶ Ad auctoritates q̄ ꝓbare vidē=
tur q̄ papa peccare nō possit qꝛ ha
bet plenitudinē ptātis. Dico q̄ si ꝑ
plenitudinē ptātis dicamꝰ q̄ papa
absolute oia possit fateor hoc esse
falsum vt ꝓbatū ē. Si aūt per ple=
nitudinē ptātis intelligamꝰ q̄ ha=
beat pleniorē ptātē aliis dico hoc
esse verū. Et de hac materia pleni
us loquar in solutiōe. 5. arg. quar
ti q̄sito. ¶ Ad aliam auctoritatem
quis dubitet sāctū esse ꝛc. Dico q̄
decens esset vt papa succederet be
ato Petro nō solū in auctoritate
sed in sāctitate sed tñ nō ē necesse
qꝛ sāctitas nō est ita de essentia pa
patus sicut auctoritas vt probabi
tur in quarto quesito. ¶ Habetis
nunc clarissime eques quid sit lex
diuina cui papa subiicitur et i qui
bus dispensare possit ꝛ in quibꝰ nō
ꝛ q̄ non est ei obediendū qñ aliq̄d
mandat quod aperte sit cōtra pre=
cepta diuina. Nunc vero restat vt
probem transgressionem voti ꝛ iu=
ramenti esse peccatum mortale vt
pollicitus sum. In principio huiꝰ
scdi quesiti probatū est vt trāsgres
sio voti prohibeatur a lege diuina
ꝛ scdm glo. super illud ꝓphete. Uo
uete ꝛ reddite precipit̃ nobis vt vo
ta reddamus ꝛ post voti ꝓmissio=
onē necessario redditio exigitur.
Qꝛ em̄ votū sit de numero p̄cepto
rum diuinorū q̄tum ad redditiōeꝫ
expresse habetur in. c. magne devo
to extra. Et iuramētum est a nobꝫ
obseruādum Math. 5. c. dicit Red
dite dño iuramēta. Et leuitici. 10.
ꝓhibetur periuriū ibi legitur nō
periurabis. Et math. 5. ca. Dictū
est antiquis nō periurabis. Qꝛ ta
lis prohibitio diuina sit de genere
p̄ceptoꝝ probatur per magistrum
sniaꝝ in. 3. di. 37. qui ait. Quintū
preceptum est non loquaris con=
tra proximū tuū falsū testimoniū.
hic inquit prohibetur crimen men
dacii et periurii. Aliqui tamē vo=
lunt q̄ cōtineatur sub isto scdo p̄=
cepto prime tabule in qua scripta
erant precepta ad deuꝫ pertinētia
videlicet sub illo precepto. Non as
sumes nomen dei tui i uanū. Si=
ue continetur sub precepto secun=
de tabule in qua scripta erant pre
cepta ad proximum pertinentia
et primum est. Honora patrem tu=
um ꝛ quintum non falsum testimo
nium dices: siue sub isto precepto
secūdo prime tabule sufficit q̄ per
iuriuriū sit de numero preceptoꝝ
diuinorum. Ea autē que sunt vere
precepta de necessitate salutis sūt
adimplenda. 14. quest. 1. ca. Quis

quis ⁊.c. precipitur ⁊ transgressio
taliũ est peccatuz mortale dicente
magistro sentẽtiarũ in.2.di.35. se=
cundum Ambrosiũ in primo libro
de paradiso. Pctm̃ ẽ pũaricatio
legis diuine ⁊ celestiũ iobediẽtia
preceptorũ vel secundũ augustinũ
contra faustũ est oẽ dictum vel fa=
ctũ vel concupitũ quod sit contra
legem dei. Et magister dicit ibi ꝙ
he diffinitiones date sunt de pctõ
actuali mortali nõ veiali. Hoc idẽ
probat btũs tho .in.22. q.105. arti
culo.1. vbi loquitur de inobedien=
tia ⁊ magr̃ sententiarũ in.4.di.38.
dicit. Uiolare votũ simplex ẽ pec=
catũ mortale ⁊ beatus tho. expo=
nens illud qꝺ habetur in.c. Rursꝰ
extra qui clerici vouentes videlꝫ
ꝙ votum simplex ⁊ solẽne qualit̃
ligat apud deũ dicit. Utriusqꝫ trãs
gressor peccat mortalit̃ licet trãs
gressor voti solẽnis grauiꝰ peccet
Idẽ dicũt glo. ⁊ hostieñ. in eodem
ca. Et btũs tho. in.2.2. specialiter
probat esse peccatum mortale.q.
98.arti.3. Et hostieñ. in sũma in ru
bri. de iureiu.§.que pena ver. Itẽ
dicitur.ait. Item, dicitur periuriũ
transgressio iuramẽti licite ⁊ hoc
est semper peccatum mortale. 6.
q.1.c. Quicũqꝫ Idem dicit glo.i.c
Si vero extra de iureiur. Si ergo
votũ ⁊ iuramẽtũ sint de preceptis
diuinis q̃tum ad redditionẽ ⁊ trãs
gressio eorũ prohibetur a lege di=
uina ⁊ est peccatum mortale. Pa
pa aũt ita tenetur seruare p̃cepta
diuina sicut ⁊ nos nec potest in eis
dispensare hec omia probata sunt
Ergo papa ita peccat mortaliter
non seruando vota sua q̃admodũ
aliĳ faciunt et sicutꝰ non potest di=
spensare cum aliĳs sine causa in vo
tortum quia redditio voti qñ red=
di potest et debet esse de iure natu
ralitum quia ex preceptis diuinis
ita non potest dispensare secum si=
ne causa. Hoc idem sentit panor. i
c. Quanto extra de iureiu. In glo.
dicit ibi ꝙ papa nõ potest absolue
re a iuramento licite sine causa et
hoc communiter ibi doctores se=
quuntur. Et archi. est eiusdẽ sen=
teñ. in.c. aucteñ.15.q.6. Panor.
aũt dicit ꝙ papa nõ potest sine cau
sa remittere obligationẽ deo acq̃
sitam.24.q.1.c. manet ⁊.54.d.3.si
is qui. Sed aliquis dicere posset
hec obligatio de qua nunc loqui=
tur non est acquisita deo sed homĩ
quia obligatio facta est dominis
cardinalibꝰ. Rñdet̃ ꝙ hec obliga
tio est acquisita deo. Nam votũ et
iuramentum de quibus nunc lo=
quor facta est propter honorem ⁊
vtilitatem ecclesie honor autem ⁊
vtilitas ecclesie: pertinẽt ad deuz
⁊ hoc expresse habet̃ a beato tho.
in.2.2.q.89.articulo.9. dicit enim
ibi ꝙ hõ potest aliquid promitte=
re alicui sub iuramẽto dupliciter.
Uno mõ quasi ꝑtinens ad vtilitatẽ
ipiꝰ puta si sub iuramẽto ꝓmittit
se seruiturũ ei vel pecuniã daturũ
⁊a tali promissione põt absoluere
ille cui promissio facta ẽ: itelligit̃
eñi ita ei soluisse ꝓmissũ qñ facit
de eo secundũ eius volũtatẽ. Alio
mõ ꝓmittit; aliqͣs alteri qꝺ ꝑtinet
ad honorem dei vel vtilitatẽ alio=
rum. Puta si aliquis sub iuramẽ
to promittit alicui se intraturum
religionem vel aliquod opus pie=
tatis facturum: ⁊ tunc ille cui pro
mittit̃ nõ potest absoluere ꝓmittẽ
tem q2 promissio non est facta ei sꝫ
principaliter deo nisi sit interposi=
ta conditio scꝫ si illi videbit̃ aut ꝓ
mittit vel aliqͣd aliꝺ simile. Eius
dẽ sẽtẽtie est magister Johannes
teutonicus in summa confessoruz
libro primo titu. nono de iuramẽ=
to ⁊ ꝑiurio. q.36. et dicit ibi ray=
mũdũ ⁊ hostieñ. cõcordare cũ btõ
tho. possent addi q̃ de voto dicent̃

8

in tertio q̄sito videlicȝ ꝙ causa est necessaria ad dispensationem voti et presupposito ꝙ iuramentum factū est homini saltē ratiōe voti talis obligatio de qua loquimur acquisita est deo. Nam votū scđm beatū tho. i scđa scđe. q. 89. articulo octauo. magis obligat ꝙ iuramētū qꝛ soli deo fit vt etiā habitū est in principio huius tractatus vbi posita ē diffinitio voti. Et licet aliqñ videatur fieri sanctis tñ fit ꝓpter deum principaliter fit tñ eis vt sint mediatores ꝛ intercessores nostri ad impetrandum a deo id quod petimus scđm btm̄ Tho. ꝛ alios theologos super di. 38. quarti vbi ponitur diffinitio voti. Ex antedictis expresse elicitur ꝙ transgressio voti ꝛ iuramēti sit pctm̄ mortale ꝛ ꝙ papa nō possit dispēsare in voto et iuramēto licito sine causa. Sȝ ponamus in casu ꝙ papa sine causa i voto et iuramento dispenset vtruȝ talis dispensatio valeat? Huic dubio ꝛ similibus respōdebitur i tertio quesito. Quia in hoc. 2. quesito probatū est ꝙ redditio voti ꝛ iuramēti ē de iure naturali et ex preceptis diuinis que sūt imutabilia ꝛ in quibus papa dispensare nō potest. Ergo videtur ꝙ papa dispēsādo i voto ꝛ iuramēto nō recte agat Responsio. licet reddere votū ꝛ iuramentū sit de iure naturali ꝛ de precepto diuino qñ eis durātibꝰ reddi possunt ꝛ debēt ꝛ papa in huiusmodi dispensare nō possit non tñ est de iure naturali vt reddātur qñ reddi nō possunt. Nā in regula qđ nō est extra de reg. iuris legitur si qs fregerit ieiuniū egrotus reus voti nō habetur. Etiam non est de iure naturali ꝙ papa ex causa nō possit tollere votum vel iuramētum. Nec de iure naturali ꝙ eis sublatis teneamur amplius ea reddere quia non amplius ligamur voto ꝛ iuramēto a quibus per dispēsationem liberamur imo est de iure naturali ꝙ papa dispēset qñ adest cā dispensationis. Ex hiis manifeste apparet ꝙ papa dispensādo ꝓpter rationabilem causā in iuramento ꝛ voto nō facit contra ius naturale nec contra precepta diuia quia reddere votū qñ reddi nō pōt vel non debet vel qñ sublatum est non est de precepto diuino nec de iure naturali. Tempus est vt finem demus huic scđo quesito. ¶ Sed dubitatio non pauca versatur inter doctores de separatione matrimonij quā aliqñ papa facit qđ est vnū ex septem sacramētis eccl'ie sȝ magistrū sniaꝝ i scđa. di. q̄rti. Ideo de hac separabilitate solū loquar et hoc erit finis huius quesiti. Probaui ꝙ papa non habet auctoritatem supra sacramēta maxime q̄tū ad essentialia. Sed inseparabilitas est de ratiōe matrimonij ergo papa non potest illud dissoluere. Qꝛ inseparabilitas sit de ratione matrimonij probatur extra de spō. c. illud dicitur matrimoniū est coniūctio viri ꝛ mulieris indiuiduam id est inseparabilem vite cōsuetudinem retinens. Et magr̄ sniaꝝ in quarto di. 27. dicitur. Matrimonium est viri ꝛ mulieris cōiūctio maritalis iter legitimas personas indiuiduā vite consuetudinem retinēs. Et math. 19. et marci. 10 Ibi loquūtur de matrimonio. Legitur. quod deus cōiūxit homo nō separet. Sed ea que ꝑcipiunt a deo nō possunt tolli per papā vt probatuȝ est. ergo papa nō pōt soluere matrimoniū Ex quo iseparabilitas ē de ratione eius ꝛ differētie essentiales sunt inseparabiles secūdum porphiriū in predicabilibꝰ. ¶ Hec questio egeret lōga disputatione quia magni tenent quia matrimoniū inter fideles semel legitime cō

tractū non cōsūmatum copula car
nali non possit dissolui nisi in duo-
bus casibus vez per mortem corpo
ralē vel spūalem vez per ingressū
religionis extra de cōuer. cōiug. c.
verū et. c. ex parte et de spōsalibus
c. cōmissū: succicte loquar de hac
re de qua alias questionem feci et
satis longam. Reprobabo tm̄ ꝙ in
separabilitas sit de ratione matri
monij et concludam ꝙ papa possit
separare mr̄imoniū nō cōsūmatuz
Nam si esset de ratione mr̄imonij
cōueniret cuilibet matrimonio se-
cundum logicos qui volunt ꝙ ea
que sunt de ratiōe alicuiꝰ cōueniāt
oībus inferioribus. sicut aial ⁊ rō
nale sunt de essētia hois iō conue-
niunt cuilibet homi sȝ inseparabi-
litas non cōuenit cuilibet matrio-
nio. Nam si vir ifidelis cōuertatur
vxore remanente in infidelitate in
multis casibus potest dissolui ma-
trimoniū etiā cōsūmatum copula
carnali scđm btm̄ tho. in scripto su
per 4°. sniaꝝ di. 39. articulo. 5. hoc
idem habetur extra de diuortijs. c
q̄to et. c. gaudemus. Qȝ matrio-
niū infidelium sit matrimoniū pa-
tet. Nam magister iohēs theuto-
nicus in sūma cōfessoꝝ li. quarto.
ti. 10. de dispari cultu q̄stiōe quar-
ta dicit scđm btm̄ tho. ⁊ Petrum
de tarātasia. Infidelis cognoscens
vxorem suam vez primā nō peccat
Hoc aūt esse nō potest nisi rōne ma
trimonij quia ita infideles peccāt
fornicando sicut ⁊ nos. Nam scđm
btm̄ thom̄. in prima scđe. q. 8. arti-
culo. 5. lex vetus q̄tū ad precepta
moralia obligabat om̄s ⁊ in. q. 99
articulo scđo probat ꝙ p̄cepta de-
calogi que hn̄tur exodi scđo. c. vbi
ponitur non mechaberis ⁊ non cō-
cupisces vxorē proximi tui sint mo
ralia. Si diceretur intelligimꝰ de
matrimonio fidelium. Uolo etiaz
probare ꝙ matrimoniū fideliū sit
separabile. Nam ꝓbatū est ꝙ ꝑ in-
gressuz religionis separatur ergo
est separabile. Preterea ex quo ex
dubijs ⁊ arduis tenemur cōfugere
ad sūmū pontificē ⁊ ad eum perti-
net iudicare di. 17. c. nec licuit ⁊. c.
multis ⁊ di. 20. c. de libellis. 16. q.
1. c. Fr̄ nr̄. ⁊. 24. q. 1. c. rogamus et
c. quotiens. Sed aliqn̄ ipse sepa-
rat matrimoniū inter personas le
gitimas ⁊ fideles nō cōsūmatuz co
pula carnali. Ergo est separabile
Etiā glo. super ver. ab oi. 9. q. 3. c.
nemo dicit. Si totus mūdus senti-
ret in aliquo negocio contra papā
videretur ꝙ snie pape standum eēt
vt. 24. q. 1. c. hec est fides ⁊ in hoc.
c. hec est fides super ꝟbo compro-
bat dicit glo. ꝙ id qđ papa appro
bat non licet alij reprobare argu-
mētū di. 50. c. Si ille ⁊ 22. di. om̄s ⁊
35. q. 9. c. veniā argumētū. 19. di. c.
Si romanorū. Ergo si papa sepa-
rat matrimoniū maxime ex iusta
causa stādum est sentētie sue. Pre
terea magister iohānes in summa
confessorum libro. 1. ti. 8. de voto.
q. 82. Querit an papa dispensare
possit in voto cōtinētie ⁊ respōdet
scđm inocētiū hostieñ. ⁊ iohānem
glosatorem decreti ꝙ sic ⁊ dicit hoc
se vidisse vez ꝙ dispensatū fuerit et
hoc pro magno argum̄to hȝ vez ꝙ
dispensatum fuerit. Sed multoti-
ens dissolutum fuerit matrimoni-
um nō cōsūmatū copula carnali et
temporibꝰ nostris. Ergo papa hoc
potest. Preterea idez magr̄ iohēs
in sua sūma lib. 3. ti. 33. de snia pre-
cepti. q. 5. dicit scđm hostieñ. inno
cētiū btūm tho. Raymūdū ⁊ quos
dā alios ꝙ in dubijs tenemur obe
dire superioribus nostris sed dubi
tatio est inter doctores de huius-
modi separatione ergo est standū
sententie pape. Preterea matrio
niū cōsūmatū significat scđm theo-
logos cōiunctionem xp̄i ad animā

per gratiā que separatur per pec-
catū mortale ergo iseparabilitas
nō est de ratione huiusmodi matri
monij. Et glo. in ver. cōsūmatū ex-
tra de cōuer. coniuga. c. ex publico
dicit ꝙ matrimoniū nō cōsummatū
sortit naturā de cōstitutione eccl'ie
iō papa per dispensationē pōt illđ
dissoluere secus đ cōsūmato quod
ab ipso dn̄o naturā sortitur ⁊ hanc
glo. multi canoniste sequūtur quā
do subest legitima causa et multa
allegant in deffensionē huius opi-
nionis que ibi ponunt. Ex his ra-
tionibus manifeste apparet ꝙ inse
parabilitas non est de ratione ma
trimonij saltē nō cōsūmati copula
carnali ⁊ quod papa illđ dissolue-
re possit. Et diffinitiōes que dicūt
ꝙ matrimoniū includit iseparabi-
litatē intelligit de matrimonio fi-
deliū cōsūmato copula carnali vt
cōmuniter exponit a doctoribus
et tenētes ꝙ matrimoniū nō consū
matū possit dissolui dicūt ꝙ illa au
ctoritas. Quod deus cōiunxit ho-
mo nō separet, itelligitur de matri
monio cōsūmato copula carnali ⁊
licet papa nō possit facere cōtra p̄-
cepta diuina extra đ resti. spo. c. lit
teras. §. opinioni. pōt tn̄ interpreta
ri legē diuinā sicut ei habet extra
de reg. iur. dicit qđ non est licitum
in lege necessitas licitū facit et ibi
ponitur exemplū de machabeis q̄
pugnabant in die festo licet dicat
lex exodi. 20. c. ꝙ nullū opus sit fa-
ciendū i sabbato ymo ibi p̄cipitur
sctificatio sabbati ⁊ tn̄ nō sctifica-
mus sabbatū sed dn̄icam ad decla
randū ꝙ licet aliter facere contra
verba legis nō tn̄ cōtra mētē legis
latoris sicut ꝓbat btūs Tho. in. i.
scđe. q. 94. arti. vlti. ⁊ hostien̄. in. c
ex publico extra đ cōuer. cōiu. vbi
disputat de hac materia q̄ est huiꝰ
opinionis ꝙ papa possit dissoluere
matrimoniū nō consūmatū dicit ꝙ
opꝫ ꝙ subsit iusta causa ⁊ licet pa-
pa hoc possit nō tn̄ expedit vt i hoc
nimis laxet habenas nec etiā tutū
est extra de spo. duorū. c. fi. ⁊ đ trās
acti. c. fi. ⁊ đ frigi. c. fi. Que aūt sit
causa propter quā papa dissoluere
possit matrimoniū nō cōsūmatū di
cunt aliqui ꝙ est vtilitas cōis sicut
viniꝰ regni vel prouincie. Ego vero
credo ꝙ sit accipienda secūdū iudi
ciū boni et docti viri. Nam Pius
scđs dispensauit cū filia dn̄i Scene
decurte q̄ maritata erat homini p̄-
uato ⁊ post dissolutionē matrimo-
nij iterū maritata fuit homini pri-
uato i hoc casu nō pōt allegari vti
litas cōmunis. Quādo dicit ꝙ pa-
pa nō hꝫ auctoritatem supra sacra
menta dico ꝙ verū est q̄tū ad essē
tialia. Sed q̄tum ad ea que sunt i
potestate eccl'ie sicut est separatio
matrimonij nō cōsūmati illud non
habet locū ymo separatio pōt fie-
ri sine cōsensu alteriꝰ cōiugis extra
de cōuer. cōiug. c. verū ibi em̄ dicit
vterqꝫ ꝯiugū potest igredi religio
nē altero inuito sed qꝛ inseparabi-
litas est de ratione matrimonij in-
ter fideles cōtracti ⁊ cōsūmati co-
pula carnali iō oēs tenent ꝙ illud
dissolui nō possit hoc mō inq̄tū vir
possit accipere aliā vxorē ea viuē
te vel vxor aliū virū bn̄ possunt se-
parari q̄tum ad thorum vel propt
fornicationē vel si ex mutuo cōsen
su ingrederentur religionē extra
de cōuer. coniug. c. cū sis preditus.
et. c. vxoratus. Ex predictis dedu-
citur vir sapiētissime ꝙ papa iusta
causa pōt separe matrimoniū non
cōsūmatū copula carnali nec cōsen
sus alterius partis est necessarius
Et in hoc sit finis scđi q̄siti i quo ꝓ
batū ē ꝙ papa teneat seruare votū
suū ⁊ iuramētū ⁊ nō seruando pec
cet ⁊ quidē mortaliter. Etiā q̄d sit
lex naturalis q̄d ve diuina cui papa
subijcit. Et q̄d sit positiua. Item in

quibus dispensare possit. Et ĩ qui
bus non sit ei obediendũ. Et ꝙ er=
roneũ est dicere papã peccare non
posse.

¶ Tertiũ quesitum.

NUnc tẽpꝰ ẽ vt veniamꝰ
ad declarationẽ tertij q̃=
siti dignissime eques vcꝫ
Utrũ papa possit dispen
sare secũ ⁊ cum alijs in
voto et iuramẽto sine rõnabili cã
⁊ si hoc faciat absq̧ causa rationa
bili peccet mortaliꝺ ⁊ an talis di=
spensatio valeat. Qꝛ sine causa ra
tionabili dispẽsare nõ põt ꝓbatur
hostien. in sũma de voto ⁊ vo. re. §.
Utrũ ⁊ per quẽ ver. Quarti dicũt
vbi ponit multas opiniones ⁊ tan
dem cõcludit dicẽs. Quarti dicũt
⁊ veriꝰ ⁊ hoc oĩno teneas ꝙ papa
de plenitudine ptãtis in oĩ voto di
spensare põt quod ab initio volun
tariũ fuit peccat tamen si sine cau
sa dispẽset nec ei obediẽdũ est si li=
queat manifeste ꝙ sit ꝯtra dñi dño
rũ volũtatẽ ⁊ in rubrica de penitẽ=
tijs ⁊ remissiõibꝰ sub rubrica de di
spẽsatiõibꝰ. §. Quot sũt spẽs dispẽ
sationũ ver. prohibita dicit ꝓhibi
ta est aũt dispẽsatio que nõ põt fie=
ri sine decoloratiõe eccl'ie ⁊ vbicũ=
q̧ non subest iusta causa. 1. q. 7. et
si illa ⁊ c. tali extra de elect. c. ĩno
tuit. § multa ⁊ §. fi. Preterea bea=
tus Bernardꝰ ad Eugeniũ q̃ erat
papa ita scribit nõ ꝓhibeo tibi di=
spensare ſꝫ dissipare. Et paulo post
dicit vbi necessitas vrget excusabi
lis dispẽsatio ẽ vbi vtilitas ꝓuo=
cat dispẽsatio laudabilis est. Utili
tas dico cõis non ꝓpria. Nam cũ
nihil horũ est non plane fidelis di=
spẽsatio ſꝫ crudelis dissipatio est.
Preterea apl'us in. 2. ep'la ad cori
thios ca. 13. dicit. Ptãtẽ dedit mi=
hi dñs in edificatiõnẽ ⁊ nõ ĩ destru
ctionẽ. Si ergo ptãs data ẽ sũmo
põtifici ĩ edificationẽ qñ dictuꝫ est

beato Petro successoribusq̧ suis
Pasce oues meas Jo. vltio. et nõ
dixit dissipa nec subuerte: ergo pa
pa q̃ dꝫ eẽ fidelis dispẽsator non dꝫ
ea vti ĩ destructionẽ suã nec in dã=
nationẽ aĩaꝝ nr̃aꝝ qđ fit qñ sine cã
dispẽsaꝺ vt ĩ hoc q̃sito ꝓbabiꝺ. Nã
ſm btm̃ Tho. in. 22. q. 88. arti. vl=
timo votũ fit de re accepta deo qđ
aũt est acceptũ deo nõ dꝫ remoue=
ri sine cã. Qꝛ sicut p̃latꝰ nõ põt ĩpe
rare ea que ſm se deo displicẽt vcꝫ
pctã. Ita nõ põt ꝓhibere ea q̃ ſcđꝫ
se deo placẽt vcꝫ v̇tutũ opa. Aucto
ritas ergo p̃lati q̃ vices dei agit in
quiriꝺ ĩ cõmutationẽ votorũ vt in
ꝑsona dei determinet q̃d sit deo ac
ceptũ. Apl'us eñ in. 2. ep'la ad cori
thios dicit. 2. ca. Naꝫ ⁊ ego ꝓpter
vos donaui in ꝑsona xp̃i inq̃t bea=
tꝰ Tho. signanꝺ dicit ꝓpter vos qꝛ
oĩs dispensatio petita a p̃lato de=
bet fieri ad honorẽ xp̃i. In cuiꝰ ꝑ=
sonã prelatus dispensat ad vtilita=
tẽ eccl'ie que ẽ eiꝰ chorus glo. suꝑ
hoc dicto apl'i dicit in ꝑsona xp̃i ac
si ip̃e xp̃s condonaret ꝙ nihil sine
dei spiritu apl'us agebat ergo pa=
pa non debet dispẽsare sine causa.
Preterea sicut transgressio voti ⁊
iuramenti importat irreuerẽtiã
quandã. Nã periuriũ dicit vanam
noĩs dei assumptionẽ ⁊ fractio vo=
ti ⁊ iuramẽti ĩfidelitatẽ: ita dispẽ=
satio sine causa. Videꝺ eñ ꝙ paruĩ
faciamꝰ deũ nõ obseruãdo ea q̃ sibĩ
ꝓmisimꝰ ⁊ remouendo sine cã q̃ si=
bi accepta sũt. Preterea Petrꝰ de
trarantasia qui fuit papa Innocẽ
tiꝰ quintꝰ in suo scripto suꝑ. 4. sen=
tentiaruꝫ di. 38. dicit ſcđm beatum
Tho. ꝙ duo req̃runtur ad dispẽsa=
tionẽ vcꝫ cã ⁊ ſupioris auctoritas
Johannes theuto. in sũma cõfesso
rũ li. 1. ti. 8. questiõe 80. dicit secun
dum raymundum ꝙ duo requirũ=
tur ad dispensationem vcꝫ causa ⁊
superioris auctoritas et satis cõ=

ter hec sententia tenetur a theologis et canonistis sicut ex sequentibus et precedētib⁹ aperte declaratur. Si papa qui vices fidei tenet in terris extra de transla. dispēsat sine causa ē infidelis dispēsator ergo peccat. Sed nunc videam⁹ an valeat dispensatio sine causa facta Et in declaratione hui⁹ ꝓbabitur ꝙ dispēsans sine causa peccat mortaliter glo. Huic dubio respondet sup. c. Nō est extra de voto dicit ei tex. non est dicendus voti trāsgressor qui quod nouit auctoritate sedis apłice. distulit adimplere Ubi dicit glo. verū est si iusta causa subest super eodem titulo. c. i alias nō est securus quo ad deum cum quo papa dispensat nisi subsit causa dispensandi. Sicut non dicit esse absolut⁹ q̄ causā excōicatiōis supprimit supra de officio ordina. c. ex parte et infra de senteñ. excom. c. cuȝ p eam habebit exceptionem quo ad ecc̃iaȝ ille cū quo sine causa dispēsatū ē argumētū. ff. de furtis. l. inter oēs. §. penultimo. Sed quo ad deū sibi allegatio non valebit vbi iudicabitur eo teste quo iudice. 9. q. 3. c. aliorū hoīm. Hoc idem ponit hostieñ. in glo. qui dicit dispēsatio facta sine causa et si iudicio corporis illius cū quo dispensatuȝ est detur exceptio argumētū. ff. de furtis. l. inter oēs. §. penultimo i iudicio tamen aie datur dānatio maxime dispensanti. 9. q. 3. c. aliorū hominū C. de iudiciis. l. rem nouam etiā incipiēti maxime si ad postulationē ipius vouētis dispensatio sit obtēta argumentū. ff. ꝙ quisq3 numer⁹ l. 3. Anthonius de buct. in codē. c. dicit. Hic doctores dicunt ꝙ dispēsatio non admittit nec tutus est dispensatus quo ad deū nisi subsit legitima causa dispensādi. Sicut nō dicitur esse absolutus qui supprestit causaȝ excōmunicationis extra de senteñ. excōi. c. Cū pro cā/ sed ꝗtum ad ecc̃iam est tut⁹ et sine causa quia h3 exceptionē pape. ff. de fur. l. i. Panor. in eodem ca. dicit qđ hoc nō solū habet in voto sed i iuramēto et in aliis q̄ ptinēt ad ius diuinum. Ex sententia horū doctorum aperte elicit ꝙ aliquo mō dispensatio pape valeat contra ius naturale et p̄cepta diuina. Nā redditio voti et iuramenti qñ reddi possunt et debent esse de iure naturali et ex p̄ceptis diuinis vt probatū est in scđo quesito. Et tamen dispensatio pape sine causa facta aliquid operatur ei ex quo dispensatū est inq̄tum ad ecclesiā militātē est tutus. Sed hec sētētia sic oppugnari poss3. Dispēsatio p̄supponit auctoritatē. Nā dispensatio est iuris cōis relaxatio facta cum cause cognitione ab eo q̄ h3 auctoritatē dispēsandi. i. q. 7. in §. vbi rigor. 2. glo. S3 papa non h3 auctoritatem supra ius naturale nec p̄cepta diuina vt ꝓbatū ē i. 2. q̄sito et paulo añ dictū ſm apłm ꝙ sibi data ē auctoritas et ptās i edificationē et nō i destructionē. S3 qñ papa dispensat sine cā. Utit ptāte sua i destructionē/ peccat ei mortalit et ille cū quo dispēsatū ē etiā peccat mortaliter. Et in. i. q̄sito ꝓbatū ē ſm hostieñ. ꝙ papa nō pōt dispēsare contra precepta diuina seu euāgelica et maxime contra p̄cepta que sunt moralia quorum trāsgressio ē peccatum mortale scđm legē diuinaȝ ergo videtur ꝙ dispensatio pape i voto et iuramento sine causa facta nō valeat cū nō habeat auctoritatē sup similia. Preterea q̄ rōne dispēsatio i voto et iuramēto q̄ sunt ex p̄ceptis diuinis q̄tū ad redditionē aliq̄ mō valet: pari rōne valere dēret dispēsatio colēdi plēs deos mechādi fornicādi et nō credēdi articulis fidei et sacramētis que oia

sunt absurdissima. Cū decē p̄cepta
decalogi sint in dispensabilia s̄m
beatū Tho. in. 1. 2. q. 99 arti. 8. et
secundū glo. in vltimo ca. de cōsue
tudine etiā si dubiꝰ in fide ē hereti
cus extra de here. ca. 1. multo ma=
gis si papa non crederet articulis
fidei ⁊ sacramētis esset hereticus
⁊ desineret esse papa si ꝑseueraret
in huiusmodi heresi maxime qn̄ es
set notoria. 40. di. Si papa tenēdo
ꝙ ille cū quo dispēsatū ē sine cau=
sa in voto ⁊ iuramēto sit tutꝰ quo
ad eccl'iaꝫ militātē. Dico ꝙ nō hoc
est ratiōe huiꝰ habet ab ea aucto=
ritatē. Nā ꝓbatū ē ꝙ papa nō pōt
dispensare in voto ⁊ iuramēto sine
causa ⁊ quando dispensat sine cau=
sa ꝓprie loquēdo nō vocaẗ dispē sa
re ſꝫ dissipare s̄cd̄m Bernarduꝫ sed
ratione huiꝰ qꝛ nemo pōt iudicare
primaꝫ sedē. 9. q. 3. Nemo ⁊ capl'o
aliorum hoīm ⁊. c. cūcta qꝛ nō ha=
bet superiorem extra de elect. c. lꝫ
Nam in. c. alioꝝ hoīm diciẗ alioꝝ
hoīm causas voluit deus ꝑ hoīem
terminare ſꝫ sedis istius p̄sulē suo
sine q̄stione seruauit arbitrio. Et ī
c. Cuncta et primo dicit. Cuncta q̄
per mūdū nouit eccl'ia ꝙ sacroscta̅
romana eccl'ia fas de oībꝰ hꝫ iudi.
candi nec cuiꝙ licet de eiꝰ iudica=
re iudicio. Quādo ergo dicitur ꝙ
dispensatio presupponit auctorita
tē. Dico hoc esse verū nō ꝓprie lo=
quendo in casu nr̄o hec dispēsatio
voti ⁊ iuramenti sine causa est ap=
pellanda dissipatio s̄cd̄m Bernar=
dum et non dispēsatio licet impro=
prie dissipatio aliqn̄ dispēsatio no
mineẗ. Ad aliud argumētū qn̄ di=
citur qua ratiōe dispensatio voti ⁊
iuramenti que sūt ex p̄ceptis diui=
nis sine causa aliqn̄ valet eadē ra
tione valeret dispensatio colendi
plures deos. Respondeo ꝙ hec si=
militudo nō est bona quia aliqua
precepta sunt dispēsabilia sicut sūt
vota et iuramēta ⁊ licet dispensa=
tio taliū debeat fieri cum causa tn̄
fit sine causa aliquomō valet qꝛ ne
mo potest iudicare primā sedē nec
de iudicio pape qui nō habet supe
riorē ⁊ hoc est verū ī dispēsabilibꝰ
tn̄ ꝓprie loquēdo nullū preceptuꝫ
morale vel diuinū inꝙtū p̄ceptum
est dispensabile vt late ꝓbatū est ī
s̄cd̄o quesito verū est ꝙ potest dari
casus in quo non tenemur seruare
votū ⁊ iuramētū sed nullꝰ pōt dari
casus in quo tenemur colere plu=
res deos vel assumere nomē dei ī
vanū Et qn̄ adest causa qn̄ votum
non sit seruandū vel remouendum
non ē ex p̄ceptis ⁊ hoc modo fit di
spensatio. In aliqbꝰ alijs p̄ceptis
non pōt assignari causa ꝓpt̄ quam
fieri possit cōtra illa p̄cepta aut in
eis dispēsari ⁊ hac ratione aliqua
p̄cepta dicūtur eē dispēsabilia ali
qua īdispēsabilia / ego aūt sequor
communem modū loquendi licet
improprius sit. Aliqua vero prece
pta sūt indispēsabilia sicut est istd̄.
Non adorabis deos alienos. Etiā
alia p̄cepta decalogi ⁊ si in eis di=
spensare vellet non valeret dispē=
satio nec apud eccl'iam militātem
nec triūphantem. Nam si vellet ꝙ
coleremus plures deos esset he=
reticus. Quia hoc esset cōtra p̄ce=
ptum primū fidei videlicet Credo
in vnū deū ⁊ per consequens ordi=
natio sua eēt nulla extra de here.
c. fraẗnitatis di. 19. Canones. Qꝛ
si papa perseuerat in heresi nōto=
ria desinit esse papa di. 19. c. Ana=
stasiꝰ. Ibi dicitur ꝙ multi clerici
recesserūt ab eius coīone ⁊ obedi
entia qꝛ erat hereticus. Et glo. su
per ver. concilio dicit ꝙ papa tene
tur requirere conciliū episcoporū
vbi agiẗ de fide et tunc synodꝰ ma
ior est papa vt. 15. di. c. sicut in fine
et. 24. q. 1. c. primo dicitur. Quicū
ꝙ enī in heresim semel damnatam

labitur eius dãnatione seipsum in
uoluit glo. in ver. In heresim dicit
Hic est casus in quo papa papã li=
gare potest ⁊ in quo papa in cano=
nem late sententie incidit nec huic
obuiat regula illa. Quia par pa=
rẽ soluere vel ligare nõ põt qꝛ si pa
pa hereticus est in eo ꝙ hereticus
est minoꝛ quolibet xp̃iano catholi
co. 12. q. 1. Scimꝰ qꝛ lex factum no=
tat ⁊ sine sẽtẽtia vt. ff. de ritu nupt.
§. vltimo. Etiã petrꝰ de palude et
Augu. de ancho. aiũt vt in sequẽti
quesito dicet̃ ꝙ papa ꝓpter here=
sim notoꝛiam ⁊ in quam vult per=
seuerare deponit̃ de facto. 40. di.
c. Si papa vbi glo. querit an papa
statuere possit ꝙ nõ valeat accusa=
ri de heresi ⁊ responde ꝙ non qꝛ ex
hoc periclitaretur tota eccl'ia. Nã
apostolus ad hebꝛeos. 11. fidem eẽ
substãtiã. i. fundamẽtum totiꝰ edi
ficij spiritualis deficiente aũt fun=
damento coꝛruit totũ edificiũ. Et
concludit glo. ꝙ imperatoꝛ si ẽ in=
coꝛrigibilis pꝛo quocũq̃ crimie de
poni potest. Unde deponitur si est
minus vtilis vt. 15. q. 6. ca. alias.
Secus est in papa secundum pꝛefa
tos doctoꝛes. Redeundo ad ꝓposi
tum. Dico ꝙ ille cũ quo dispensa=
tũ est sine cã nõ tenetur obedire sũ
mo pontifici vt cõclusum est in. 2. ꝓ
posito quesito: quia magis debet
timere deum quem offendit vtẽdo
tali dispensatione per peccatum
moꝛtale ꝙ̃ summum pontificem.

Contra glo. que dicit ꝙ dispensa=
tio sine cã in voto valet apud nos
sed non apud deuz. ¶ Arguitur sic
Math. 16. legitur. Quodcunq̃ li=
gaueris super terram erit ligatuz
⁊ in celis. Et quodcũq̃ solueris su
per terrã erit solutũ ⁊ in celis. Er
go si papa dispensat cum aliquo ta
lis erit solutꝰ et i celis. Magister
sentẽtiarum in. 4. di. 18. declarat.
Hanc auctoꝛitatem hoc modo di=
cẽs Intelligenduz est in illis quo=
rum merita solui vel ligari postu=
lant tunc enim sententia sacerdotis
iudicio dei ⁊ totius celestis curie
appꝛobatur et confirmatur cũ ita
ex discretione pꝛodit vt reoꝛũ meri
ta non cõtradicant quoscunq̃ ergo
soluunt vel ligant adhibentes cla
uem discretiõis reoꝛũ meritis sol=
uuntur vel ligantur in celis. i. apõ
deum. Quos ergo secundum meri
ta sententia ecclesie pꝛecellit ledit
⁊ illi foꝛis sunt apud deuz hoc idẽ
habetur in. c. manet ⁊ in. c. quodcũ
q̃ ligaueris. 14. q. 1. Et glo. et ar=
chi. dicunt ꝙ illa auctoꝛitas intel=
ligitur qñ quis iuste ligatur ⁊ ar=
chi. se remittit ad glo. allegatã su
per. c. non est de voto ⁊ Jo. and. in
c. ad ap'lice extra de senten. ⁊ re iu.
li. 6. in ver. dictũ se remittit ad ca=
pitulum quodcunq̃ ligaueris. 24.
q. 1. ⁊ ad glo. Illa autem auctoꝛi=
tas quodcunq̃ ligaueris ⁊c. Intel
ligitur quando quis iuste ligatur
vel soluitur ⁊ sine erroꝛe siue quã=
do quis claue non abutitur. Si ei
sacerdos simplex vellet a sentẽtia
maioꝛis excõicatiõis absoluere si=
ne alia auctoꝛitate non valeret ta
lis absolutio. quia absolutio a sen
tentia maioꝛis excommunicatio=
nis nisi reseruetur a conditoꝛe ca=
nonis spectat ad episcopos extra
de senteñ. excom. c. Nuper. §. 2. Et
ideo beatꝰ tho. ĩ dicta di. 18. quar=
ti sententiarũ articulo vltimo ꝑmi
quesiti vult ꝙ pꝛelati in ligãdo et
soluendo sequentur voluntatem
dei. Et ideo anteꝙ̃ beato Petro
data fuerit auctoꝛitas sua pꝛiꝰ re=
uelata fuit sibi diuinitas filij dei
Math. 16. ⁊ anteꝙ̃ daretur pote=
stas apostolis remittendi pecca=
ta pꝛius datus est spiritus sanctus
Jo. 20. Accipite spiritum sanctum
quoꝛuz remiseritis peccata remit
tuntur eis. Hoc factũ fuit vt pꝛela

ti discerent vti auctoritate sua se-
cundum voluntatem diuinam. Et
ideo beatus Tho. in cathena au-
rea dicit secundū origenē exponen
do illam auctoritatem quodcunqꝫ
ligaueris. Sit ergo irreprehensi-
bilis qui alterū ligat vel soluit vt
inueniatur dignus soluere vel liga
re in celo. Ex dictis horum docto-
rū expresse habet꞉ ꝙ licet papa pec
cet mortaliter dispensādo in hijs q̄
pertinent ad ius diuinū sine causa
nichilominꝰ talis dispēsatio facit
ꝙ nullus inferior pōt quicqꝫ agere
contra eum cū quo dispensatum ē
quia nulli licet iudicare contra iu
dicium pape vt probauimꝰ vcꝫ iu-
dicio condēnationis. Sed bn̄ pos-
sumus iudicare an papa erret vel
non. 25. q. 1. c. Sunt quidem ꝛ tene
mur ipsū corrigere secreto si pec-
catum sit secretum vel palam si sit
manifestum sicut tenemur corrige
re alios. 2. q. 1. c. si peccauerit. Nā
scd̄m beatū Tho. in. 22. q. 33. arti.
2. Correctio fraterna est de p̄cepto
diuino Math. 18. Papa autē ita
subiicitur p̄ceptis diuinis sicut cō-
clusū ē in scd̄o quesito. In. 4. arti.
eiusdem questionis probat ꝙ sub-
diti etiam tenentur corrigere p̄la-
tos sed cū modestia ꝛ reuerētia et
nō cū proteruia ꝛ duritia. Hostien.
in ca. proposuit extra de cōces. pre-
ben. est eiusdem sententie q̄tuꝫ ad
correctionem et licet ecclesia sit i-
maculata ꝛ vna nec errare possit.
24. q. 1. c. pudenda tamen non seq-
tur ꝙ possit errare et peccare di.
19. c. Anastasiꝰ q̄ fuit papa ꝛ pecca
uit grauit꞉ qꝛ est magna differentia
inter eccl'iam sicut īfra dicetur et
personam pape sicut est differētia
inter papam et suam dignitatē ex-
tra de rescrip. c. Si gratiose li. vi.
vt declarabit꞉ in solutiōe vltimi ar
gumenti quarti q̄siti. beatꝰ Tho. i
vltimo arti. octaui quolibeti ꝙ pa
pa est in sentētijs q̄ ptinent ad par
ticularitatē factā vt cū agit꞉ de po
sessionibꝰ ꝛ criminibꝰ vel hmōi p̄
pter falsos testes errare pōt q̄tum
aūt ad fidē ꝛ alia q̄ pertinent ad sa
lutem nr̄am errare non pōt intelli-
gendo hoc dictū vt in hoc q̄sito de-
clarabitur. Quia dictū fuit ꝙ ec-
clesia est immaculata vidēdum est
q̄d per eccl'iaꝫ immaculatam intel
ligendū sit. ¶ Sciendū est ꝙ eccl'ia
capitur multis modis. Uno modo
pro loco vbi celebramꝰ diuina offi
cia ꝛ de hac ad p̄sens non loquor.
Alio mō capitur eccl'ia pro multi-
tudine ꝛ societate beatorū ꝛ hec ē
eccl'ia triūphans vn̄ ap'ls ad ephe
sios ca. 5. Dicit xp̄us exhibuit sibi
gloriosam eccl'iam non habentem
maculam neqꝫ rugā capiēdo eccle
siam pro societate sctōꝝ clarum est
ꝙ est immaculata. Aliomō capit꞉ p
ecclesiastica ptāte. Dicimus em̄ ꝙ
de precepto eccl'ie est confiteri ꝛ cō
municare semel in āno extra de pe
nitētijs ꝛ remissiōibus. c. omnis p
ly ecclesie intelligit꞉ potestas ecce-
siastica a qua emanauit tale prece
ptū. Sine em̄ ptāte nullus precipe
re posset capiēdo ecclesiā hoc mō
est immaculata tum qꝛ talis ptās
data est a deo secundū apostolū di-
centem ad ro. 13. c. Non em̄ est po-
testas nisi a deo tum quia respicit
iustū ꝛ qd̄ deo placet. Nam iurisdi
tio est illa que dicit ius. i. iustū di.
1. ius. Et ap'lus in. 2. ep'la ad corin
thios. c. 13 dicit ptātem dedit mihi
dn̄s in edificationē ꝛ hoc modo ca
piebam eccl'iam qn̄ dixi magna est
differētia inter eccl'iam ꝛ p̄sonam
pape. Aliomō capitur eccl'ia p pa
pa simul ꝛ principalioribus p̄latis
ꝛ sic capit꞉ in symbolo fidei cū dici
tur ap'licam eccl'iam. Nam p ly ec-
clesiam intelligunt꞉ beatꝰ Petrus
ꝛ alij ap'li ꝛ sic ecclia nō pōt dici im
maculata qꝛ sit sine macula pecca

ti. Nam ſepties in die cadit iuſtus
prouer.24. ⁊ beat⁹ Jo. in .1. epl'a.c
1.ait. Si dixerimus q꞉ peccatuꝫ nō
habem⁹ noſipos ſeducimus ⁊ veri
tas in nobis non eſt. Poteſt tamē
dici ſine macula q̄tuꝫ ad errorem
⁊ non ſolū apl'ica ſed romana ean=
dem auctoritatē habet quā apl'ica
habuit di.19.c. ſic oēs. Eidē quo=
ꝙ oēs tenent obedire ſicut apl'ice
di.11.c.quis. ⁊.22.c.oēs. Quantuꝫ
ergo ad maculaꝫ erroris non ſolū
eccl'ia apl'ica ſed ⁊ romana imma=
culata dicitur. Capitur ⁊ aliqn̄ ec
cl'ia ꝓ prelato Math.18. Si pecca
uerit in te frater tuus: dic eccl'ie.i.
prelato ſcđm glo. ⁊ hoc modo pa=
pa dici poſſet eccl'ia romana et ca=
tholica.i. vniuerſalis q꞉ ptās vni=
uerſalis ē in papa Math.16. Qđ=
cūꝙ ligaueris ſuꝑ terrā ⁊ oēs ec=
cleſie habent originem ab eo di.22
c.oēs etiā eſt immaculata inq̄tuꝫ
nullus papa vnq̄ diffinitiue aliqđ
determinauit quod eſſet ꝯtra fidē
noſtram ⁊ bonos mores ⁊ q̄tū ad
hoc dicitur immaculat⁹. Sꝫ hec ſē
tētia ita oppugnari poſſet Anaſta
ſius papa fuit hereticus diſt.19.c.
Anaſtaſi⁹ et Leo papa erat hereti
cus vt legitur in hyſtoria ſācti Hy
larū q̄ et liberius a nonnullis ap=
pellabatur ergo aliqui pōtifices
non fuerunt immaculati q̄tum ad
errorem fidei noſtre contrariū. Re
ſpōdēt nonnulli ꝙ aliud eſt opina=
ri aliquid cōtra fidē aliud eſt diffi
nitiue cōtra fidē aliquid determi=
nare. Primū repertum eſt in aliq̄
bus pōtificib⁹. Scđm nunq̄ ⁊ q̄tuꝫ
ad hoc oēs ſūmi pontifices poſſūt
dici immaculati. Videamus quid
intelligatur per iſtud dictuꝫ claue
non errāte. Nam clauis.i. ptās ꝓ=
prie loquendo non errat: q꞉ clauis
ſcđm magiſtrū ſentētiarū in.4.di.
18. eſt ptās ligādi atꝙ ſoluēdi qua
eccl'iaſtic⁹ iudex dignos dꝫ recipe
⁊ indignos excludere a regno dei
talis aūt ptās ꝓprie non errat ſed
abutentes ea errant ꝑ malitiā vel
ignorātiā ideo aliq̄ dicūt claue er=
rante inq̄tum ea aliq̄ male vtunt
⁊ claue non errante inq̄tū aliqui
ea recte vtunt. Ad propoſitū rede
untes illi cū quibus diſpenſat ſine
cauſa licet q̄tum ad eccl'iam mili=
tantē dicant tuti ⁊ euadant penas
iuris poſitiui ſi q̄ cōtra tales trāſ=
greſſores infligant non tn̄ euadūt
penas iuris diuini etiā indiſpēſas
tales em̄ ꝓ pctō mortali commiſſo
vel in hoc mūdo vel in alio ſuſtine
bunt penam debitam. Nā pro men
ſura peccati erit ⁊ plagarū mod⁹
deutero.25.cap. ¶ Ultimo q̄tū ad
hoc queſitū videam⁹ quis diſpen=
ſabit cum papa in voto ⁊ iuramen
to ſuo cuꝫ non habeat ſuperiorem
⁊ ſit iudex oim vt ſepe concluſim⁹.
Reſpondet Petrus de palude in
4.di.38.q.4. arti.4. dicens papa
ſecum diſpēſare pōt ſicut cuꝫ aliis
quia ſuperiorem non habet cuius
auctoritate vti poſſit. In hiis aūt
que ſunt iuris poſitiui diſpēſatiōe
non indiget quia ſolutus eſt legi=
bus. In hiis aūt que ſunt iuris na
turalis vel diuini ſecum diſpenſa=
re poteſt ſed melius eſt vt confeſſo
ri ſuo cōmittat ꝙ auctoritate dei
ipſū abſoluat. Hoc idē videt dice=
re hoſtieñ. i ſūma i rubri. de penitē
tiis ⁊ remiſſiōib⁹ i rubri. de penitē
tiis. §. cui cōfitendū ē ver. cui papa
Etiaꝫ papa propter hoc qđ ē papa
non debet eſſe deterioris conditio
nis ceteris ſed ex cauſa poteſt cuꝫ
aliis diſpenſare ergo ⁊ ſecum. Ex
hiis expreſſe habetur ꝙ ſicut pa=
pa diſpenſare poteſt cum aliis ita
⁊ ſecum Et ſicut ille cum quo iu=
ſte diſpenſatum eſt non tenetur am
plius ſeruare votuꝫ ſuū ita nec pa
pa qn̄ ſecum iuſte diſpēſauit. Et ſi=
cut peccat mortaliter diſpenſando

cum aliis sine causa ita ꝛ secu3 nec est tutus quo ad deum. Et hec sufficiant quantum ad tertiu3 q̃situ3.

Quartum questitum.

Hunc vero restat vt stilu3 vertamus ad quartum ꝛ principale quesitũ vir sapientissime. Qd est vtrũ papa se possit in aliqbus rebus licitis ꝛ honestis obligare ymo subiicere dñis cardinalibus ita ꝙ non possit eas peragere saltẽ sine eorũ consensu. Et qꝛ in hoc q̃sito v̈satur tota difficultas nostra arguemus advtramq̧ partẽ vt melius ꝛ clarius elucidetur hec dubitatio. Et in primis ꝓbabitur ꝙ papa non possit se obligare seu subiicere dñis cardinalib⁹ deinde ꝙ sic Et postea respondebitur argumẽtis que fiant pro parte negatiua videlicet ꝙ non possit se subiicere vł obligare. Qꝛ non possit se subiicere ꝓbatur, papa a nemine iudicari potest. 1. q. 3. c. nemo. et. c. aliorũ hominũ ꝛ. c. cuncta. el. 1. quia non habet superiorẽ extra de elec. c. l3. ꝛ. c. significasti. ergo nõ põt se subiicere quia ille cui subiicereť eẽt superior ꝛ posset eũ iudicare. Preterea statuta facta a papa ꝛ dñis cardinalibus de quibus nunc fit ſmo sunt de iure positiuo sed papa solutus est legibus. ff. de le. l. princeps 25. q. 1. c. cõfidimus. ꝛ. c. 1ō. ꝛ extra de elec. c. significasti. dicitur ꝙ sol⁹ papa est supra omne statutũ ꝛ concilũ etiã h3 oĩa iura i scrineo pectoris extra de cõsti. c. l3. li. 6. Papa aũt h3 plenitudinẽ ptãť extra ꝺ auctoritate ꝛ vsu palii. c. ad honore3. Si papa nec statutis nec legib⁹ ligari põt quõ põt se subiicere huiusmodi statutis inq̃tũ eñ subiicit se est inferior statutis ꝛ ligať eis. Si ipe est supra statuta nec eis ligať ğ non poterit se subiicere huiusmodi statutis qꝛ sequereť ꝙ ide3 esset inferior ꝛ superior respectu eiusdẽ et aliquis obligareť ab eo a quo ligari nõ põt que videnť absurda. Preterea soli pape data est ptãs. Nam saluator noster ante mortem suã promisit btõ Petro claues regni celoꝝ. ꝛ quodcũq̧ soluerit ꝛc. Math. 16. Post resurrectionẽ dedit sibi hanc ptãtem qñ dixit pasce oues meas. Jo. vlt. c. Secũdũ beatum Thomã in postilla sup Johannẽ ꝛ hugonẽ cardinalẽ ꝛ alios expositores. Idem habeť in. c. significasti extra de elec. dicit cũ pasce i singulari ad declarandũ ꝙ sibi soli ꝛ absolute et nõ cũ isto aut cũ illo data sit ğ nõ põt eã alteri cõicare. Preterea sicut ꝓbat magř Johãnes theuthonicus in summa cõfessorũ ſm hostieñ. ꝛ innocentium supra. c. scripture extra de voto. li. 1. tit. 8. de voto. q. 32. pater tutor marit⁹ ꝛ abbas possunt irritare vota filiorũ impuberũ vxoris ꝛ subditorũ suoꝝ sine causa ꝛ etiam sine peccato ꝛ assignat hanc rationẽ quia cõceditur eis a deo ꝛ a canone nec tales vouentes peccant post renũciationẽ si nõ implent vota. 33. q. 5 c. noluit. ꝛ. c. manifestũ. Sed papa habet maiorẽ potestatẽ super oẽs ꝙ predicti supra inferiores suos. Na3 sibi data est a deo potestas ligandi ꝛ soluẽdi. Math. 16. ꝛ tenet vices dei in terris extra ꝺ transla. c. quãto. ꝛ in. c. inter corporalia ponitur eius vicarius ꝛ maior hoie ꝛ minor deo Et i. c. ad hono. extra de auctoritate ꝛ vsu pa'. ponit habere plenitudine3 ptãtis. Si ergo predicti possunt dispẽsare sine causa et sine peccato cu3 subditis suis multo magis papa si se subiecisset vel obligasset posset tollere hanc subiectionem vel obligationẽ sine causa ꝛ sine pctõ. Nec est bona ratio ꝯtra ea que dicta sunt in tertio quesito tamẽ dissolueť. Preterea

qua ratione non pōt ampliari au=
ctoritas pape vt cōclusum est in se
cundo quesito. Nam ipse nō muta=
re pōt articulos fidei nec sacramē
ta nec precepta eadē ratiōe nec re
stringi quia nō videt maior ratio đ
vno ꝙ de alio. Sed si subijceret eo
modo quo dictū est restringeretur
auctoritas sua ergo nō pōt se subij
cere etiam sequeret ꝙ non esset li
berrimus cuius cōtrariū dictū est
in primo quesito. Preterea aucto
ritas pape data est sibi a deo vt ꝓ=
batū est qn̄ dictū ē pasce oues me
as ergo nō poterit tolli nisi a deo
Quia par non habet imperiū i pa
rem multo minꝰ in deū q̇ est super
oēs. Preterea nemo pōt iudicare
ꝓmā sedē nisi habeat auctoritatez
ab ea qꝫ est supra oēs vt probatuz
est. Si ergo papa se alicui subijcit
dat illi talē auctoritatē ⁊ talis au
ctoritate pape operat sed ille q̇ ac
cipit auctoritatē ab aliquo ⁊ q̇ au
ctoritate alicuiꝰ operat est minor
eo a quo accipit talez auctoritatē
ergo papa nō pōt se subijcere quia
subiectus est minor eo cui est sub=
iectus. Preterea si ꝓma sedes seu
aplica se posset subijcere vel obli=
gare semper remaneret obligata.
Naz in. c. gratiose extra de rescri.
li. 6. habetur ꝙ sedes aplica nūꝙ̄
moritur. Si ei nunꝙ̄ morit et se ob
ligat vel subijcit alicui videtur ꝙ
semꝑ remaneat obligata hoc aūt
est absurdum qꝫ papa non pōt suc=
cessorem suū obligare cū par non
habeat imperiū i parē ergo papa
non potest se obligare. In ꝯtrariū
arguitur et probatur multis ratio
nibus ꝙ papa possit se subijcere vł
obligare in aliquibꝰ dn̄is cardina
libꝰ ⁊ alijs qđ maius est. 2. q. 7. c.
nos si icōpetēter habet expresse ꝙ
papa se aliorū iudicio subijcit vbi
glo. dicit hic papa se subijcit alior
iudicio qđ facere pōt. ff. de iurisd.

omi. iudi. l. est receptum. Hoc idē
glo. cōfirmat super ver. iudicabat
9. q. iij. c. nemo et super ver. a ne=
mine. 40. di. c. si papa. Et super ꝟ.
inferior di. 2. c. inferior. Ibi ei glo.
ponit tres regulas. Quarum pri=
ma est ista inferior superiorem nō
pōt absoluere nec ligare ⁊ ibi dicit
ꝙ hec regula videt recipere instā
tiam cuz maior se subijcit arbitrio
minoris. 11. qō. 1. c. peruenit. Dicit
arch. ibidē super ver. minoris ma=
ior subijciendo minor est. Nam si ꝑ
tor se subijcit subdito pōt ab eo iu
dicari. ff. đ iurisd. omi. iud. l. est re
ceptū et. ff. ad trebellianū. l. ille a
quo. §. intēpestiuū. Preterea adri
anus papa. karolo se subiecit vt le
gitur. di. 63. c. Adrianus. Scribit
ibi ꝙ adrianus papa cuz vniuersa
synodo tradiderunt karolo ius et
potestatem eligendi pontificem et
ordinandi apostolicā sedē ⁊ glo. su
per ver. aplicam. Querit vtrū pa=
pa potuerit ei potestatē dare depo
nendi ipsum de cōsensu cardinaliū
sicut fit in heresi. Et respōdet ꝙ sic
et in oibus poterat se subijcere. 2.
q. 7. c. nos si incompetēter ⁊ in ea
di. c. in synodo dicit ꝙ a leone papa
cōfirmata fuit auctoritas karolo
data cuidā ottoni primo theutoni
corum regi. Si isti duo romani pō
tifices se karolo et ottoni subiece
runt ergo ⁊ alij poterūt se subijce=
re dn̄is cardinalibꝰ qꝫ de similibꝰ
idem est iudiciū extra de rescri. c.
inter cetera ymo magis dn̄is car=
dinalibus ꝙ̄ dn̄is tēporalibus qꝫ
spūale magis cōuenit cū spūali ꝙ̄
cuz tp̄ali. Si forte diceret ꝙ papa
propter necessitatē ꝯtulit ius ⁊ po
testatē eligendi karolo q̇ facit lici
tum quod nō est licitū extra đ reg.
iu. c. quod non est. Nam sicut glo.
dicit super. c. venerabilem extra đ
electi. romana eccl'ia opprimebat
ab Astullo rege longobardorum

⁊ petijt auxiliũ a constantino ⁊ leone eius filio imperatoribus cõstantionopo. ⁊ cum nolent patrocinari ecclesie romane Stephanus papa natione romanus transtulit imperium ad karolũ magnũ, q2 liberauerat ecclesiã ab hostibus suis ꝓpter hanc liberationẽ data est sibi potestas et ottoni primo germanorũ imperatori propter romanorum insolentiã quã exercebant circa electionẽ pape. di. 65. c. in synodo. Talis ergo necessitas fecit licitum qđ non erat licitum vc3 tale3 electionẽ pape S3 qñ cessauit illa necessitas. Tunc Ludouicus imperator ⁊ primus Henricus ⁊ prim⁹ Otto renunciauerũt priuilegio super prouisione pape ⁊ voluerunt ꝙ canonice eligerẽtur a romanis di. 65. §. ex hijs. Respõdeo posito i casu ꝙ licet i maxima necessitate possit se subijcere dico etiam ꝙ sine extrema necessitate hoc idẽ põt sicut expresse habetur i. c. mandatis. 2. q. 4. Ibi enim dicitur ꝙ Sixtus papa coram tota synodo se purgauit cui se subiecit licet aliter euadere potuisset. Etiã infra probabitur ƀ3 Hostieñ. ꝙ papa non solũ in contẽtiosa sed in voluntaria iurisditiõe se subijcere potest quod est potissimu3 signũ vt extrema necessitas nõ semꝑ sit causa subiectiõis. Ex hijs dictis elicitur hec conclusio ꝙ electores summi pontificis nõ semper fuerunt eiusdẽ status nec dignitatis nec honoris ⁊ ꝙ i ptãte pape sit instituere electores successoris sui Nam saluator noster instituit beatum Petrum post resurrectionem qñ dixit pasce oues meas. Jo. vlt. c. Beatus petrus instituit clementem. 8. q. 1. c. si petrus. Aliqñ principes ⁊ imperatores eligebãt. di. 63. §. principibus. Aliqñ ipsi simul cũ clero ibiđ. ca. Q2 sctã romana. Aliquando cardinales cu3 religiosis clericis. di. 79. c. vlti. Vbi legitur electionẽ summorũ sacerdotu3 vc3 qñ nõ sunt heretici sibi dñs reseruauit licet electionẽ eoꝝ bonis sacerdotibus ⁊ spũalibus populis concessisset. Nũc vero solũ dñi cardinales eligunt extra đ elec. c. lic3. Etiã in. c. vbi periculũ eodẽ titulo lib. 6. Multa sunt inuocata erga electionem pape et inclusionẽ dominoꝝ cardinaliũ ergo signũ est ꝙ omia illa sunt de iure positiuo. Nã ea que sunt de iure naturali etiam diuio cui papa subijcitur sunt immutabilia sicut sunt articuli fidei sacramenta ⁊ precepta moralia in q̃rum numero non sunt electores pape ita ꝙ isti magis q̃ illi esse debeant vt probauimus in scđo quesito etiã vbi ꝯclusum est ꝙ oia q̃ sunt istituta per ecclĩam vel ecclĩe prelatos sunt dispensabilia a papa q̃ nõ est minoris auctoritatis q̃ fuit Beatus petrus qui sine cardinalibus instituit Clementẽ ⁊ multi alij sine eis electi fuerunt. Si diceret̃ nunc tota ecclesia ordinauit ꝙ solũ dñi cardinales eligant papã ea aute3 q̃ pertinent ad vniuersalẽ ecclĩam sunt immutabilia. Nam ƀm beatum Tho. in. 22. q. 1. art. 9. vniuersalis ecclĩa errare nõ põt quia gubernatur a spũsancto. Respõdeo ꝙ ea q̃ ordinata sunt auctoritate vniuersalis ecclĩe ⁊ nunq̃ receperunt mutationẽ sicut symbolũ factũ ab oibus aplĩs simul ⁊ additiones facte supra sybolũ factum ab apostolis in cõcilio niceno proprie ptinẽt ad vniuersalẽ statu3 ecclĩe ⁊ talia sunt immutabilia et dependent a lege diuina. Non etiã papa mutare posset totũ statum ecclĩe sicut si nollet vt amplius in ecclĩa essent episcopi nec sacerdotes nec alij viri ecclĩastici tũ q2 xp̃s fundauit ecclesiã. Nam ꝓmisit btõ Petro ꝙ edificaret ecclesiam supra eũ qñ dixit

Tu es petrus ꝛ sup̱ hanc petrā edi
ficabo ecclesiā meā. Math. 16. et
Jo. vlti. c. Adimpleat ꝓmissuȝ qn̄
dixit pasce oues meas. tum qꝛ in
symbolo dicit̄ et vnā sanctā catho=
licā ꝛ aplicam eccliam. Nunc xp̄s
ꝛ apostoli ordinauerūt ep̄os sacer
dotes ꝛ alios viros eccliasticos s̄ȝ
magistrum sniarū in. 4. di. 24. vbi
dicit ꝙ xp̄s omniū ordinū officia i
semetipso exhibuit ꝛ corpori suo. s.
ecclesia eosq̄ obseruandos reliq̄t
ꝛ infra vbi loquitur de ordinibus
sacris dicit. Apostoli enim in singu
lis ciuitatibus episcopos ꝛ presbi
teros ordinauerunt leuitas etiam
ab apostolis ordiatos legimꝰ quo=
ruȝ maximus fuit btūs Stephanꝰ
subdiaconos vero ꝛ accolitas pro
cedente tp̄e ecclia sibi constituit.
Ea aūt que sunt de iure positiuo ꝛ
sepissime mutata fuerunt sicut ele
ctores pape qui sepe mutati fuer̄t
non pertinent ad vniuersalem sta=
tum ecclie etiaȝ oia iura positiua
sunt in scrineo pectoris pape qui ē
super omnē statū ꝛ cōsiliū hec oia
probata sunt ergo pōt ea que sunt
iuris positiui sicut ꝙ isti pape sint
electores ꝛ nō aliȷ̄ saltem ex causa
mutare qn̄ dicitur ꝙ vniuersalis
ecclesia nō potest errare qꝛ guber=
natur a spūsancto. Dico ꝙ ecclesia
non errauit in institutione electoꝝ
pape licet in diuersis tēporibus di
uersi fuerint electores. Sicut moy
ses fecit serpentē euenire mādato
dei. Nume. 21. c. et Ezechias eū cō
fregit et tn̄ nullus eorū errauit di.
5. §. verū. Fateor tamen ꝙ remanen
te iure in robore suo papa non pos
sit eligi nisi a dn̄is cardinalibꝰ nec
tales electores nūc mutari possēt
sine causa vt probabitur in solutio
ne scd̄i argumenti quarti quesiti.
Sed redeamꝰ ad ꝓbandū aliȷ̄s ra
tionibꝰ ꝙ papa possit se subiȷ̄cere ꝛ
obligare dn̄is cardinalibꝰ. Papa
pōt renūciare dignitati sue extra d̓
renū. c. 1. li. 6. Immo defacto aliq̄
renūciauerūt sicut marcellinꝰ dist.
21. c. nunc aūt ꝛ clemēs. 8. q. 1. ca. si
petrus. Ergo multo magis papa
se pōt subiȷ̄cere: argumētū est opti
mū per illā logicantiū regulā deq̄
magis videt̄ inesse et inest ergo de
quo minus vt si rex pōt expugnare
ciuitatē ergo ꝛ oppidū. Sȝ maius
est renūciare papatui q̄ꝫ in aliq̄bꝰ
dn̄is cardinalibꝰ subiȷ̄cere ergo pa
pa pōt se subiȷ̄cere. Etiā quilibȝ po
test renunciare iuri suo extra d̓ re=
gu. ca. si statuimꝰ. Preterea pona
mus ꝙ sit cōtrouersia inter papā ꝛ
aliquē dn̄m de aliquo feudo ꝛ op=
pido vel alia re sicut aliqn̄ vidi i=
ter tēporales dn̄os ꝛ subditos su=
os ꝛ papa cōmittat causaȝ determi
nandā de iure ꝛ ferat sniam contra
eū sicut aliqn̄ vidi fieri ꝯtra dn̄os
tp̄ales in tali casu nisi papa subie=
cisset nō potuisset fieri snia ꝯtra eū
qꝛ si par nō hȝ in parē iperiū multo
minꝰ in superiorē extra d̓ elec. c. in
notuit ergo papa pōt se subiȷ̄cere ꝛ
aliqn̄ se subiȷ̄cit. Preterea ordina
ta sūt sepissie aliq̄ a dn̄is cardinali
bꝰ i cōclaui ꝛ ꝯfirmata a sūmis pō
tificibꝰ stati post electionē eoꝝ si=
cut factū est in casu nr̄o i q̄bꝰ liga=
bant̄ manꝰ sūmi pōtificis q̄ꝫtū ad ali
qua q̄ n̄ poterat facē saltē sine eoꝝ
ꝯsēsu dicē i tali casu ꝙ papa cū col
legio cardinaliū i q̄ꝝ nūero sūt bo
ni viri vł m̄ti doctissi erret absur=
dissimū eēt. qꝛ spūsctūs a q̄ ecclia
regit̄ q̄ maxie rep̄sētat̄ p̱ papā ꝛ car
diales docuit eā oēȝ v̓itatē. 10. 14
c. Preterea dn̄s host. i sūma i ru=
bri. d̓ pn̄tiȷ̄s ꝛ r̄missiōibꝰ sub ru b. d̓
pn̄tiȷ̄s. §. cui ꝯfitēdū ē v̓. cui papa.
post mł̄ta d̓t dicas ꝙ papa pōt sibi
eligē ꝯfessorē quēcūq̄ voluerit. nā
i ꝯtētiosa iurisd. hoc p̄ceptū ē. ff. d̓
iuris. om. iu. l. ē receptū. ꝛ. 2. q. 4. c
māda. ꝛ. c. auditū. ēt. 2. q. 7. c. Naȝ
si icōpetēter. ꝛ. c. Cū balaā multo
fortius in volūtaris pōt se subiȷ̄ce=

re cuilibet sacerdoti qꝛ ꝗtum ad hoc vnusquisqꝫ sacerdos catholicꝰ tenet locũ dei viuẽtꝭ ⁊ loco dei põt absoluere pontificẽ sũmuꝫ. 11. q. 3. absit. Et ĩ foro penitẽtiali factus est papa minoꝛ ⁊ cõfessoꝛ maioꝛ ẽ. Et ibi etiã dicit ꝙ epũs hostieñ. q̃ consecrat papã est maioꝛ eo intelligendũ est inꝗtum cõsecrat. Nõ absolute ex hijs dictis hostieñ. ⁊ alioꝝ expꝛesse habetur ꝙ papa põt se subijcere et habere superioꝛem in vtraqꝫ iurisditiõe vcꝫ contentiosa ⁊ volũtaria ⁊ penitẽtiali. Preterea dñs anth. de but. ad litteraꝫ ponit casum nostrũ in. 1. ca. de consti. Ibi ei dicit ꝙ grego. xi. iurauerat ⁊ vouerat se renũciaturũ papatui ⁊ postea recusauit satisfacere voto ⁊ iuramẽto hac de causa vocat eum periurum ⁊ transgressoꝛẽ voti. Si enĩ non fuisset subiectus concilio supꝛa quod est papa scđm coĩoꝛẽ sententiam extra de elect. c. Significasti ⁊ nõ fuisset obligatus voto ⁊ iuramento ⁊ non vocaret periurus nec trãsgressoꝛ voti. Si diceretur grego. ad scđm scisma tenebatur renũciare papatui. Aliq̃ respondent ꝙ deberet renũciare saltem de honestate ne totus mũdus fluctuaret in capite. Licet alij dicant ꝙ in cõcilio constantieñ. deliberatum fuerit ꝙ cõcilium posset deponere papam ad tollendũ scisma. An talis deliberatio obliget successoꝛẽ posito ꝙ papa illius tẽpoꝛis ei consensisset videatur. c. licet ⁊. ca. significasti extra de elect. vbi dicitur ꝙ papa est super omnẽ statum ⁊ cõciliũ ⁊ par non habet imperium in parẽ. c. innotuit. Ex quibꝰ sequit̃ ꝙ illud statutũ non obligauit successoꝛẽ. Credo ꝙ si aliq̃s lõgo tꝑe habitus fuisset ꝓ papa ⁊ nõ possꝫ accusari de heresi. Si postea oꝛiret̃ scisma pꝛimꝰ nõ teneret̃ renunciare vt patuit tꝑe Eugenij quarti. Sꝫ si multi simul eligerent̃ vel se gererẽt ꝓ sũmis põtificibus ⁊ aliq̃ tenerent vnũ alij vero aliuꝫ in tali casu ad tollendum scãdaluꝫ ⁊ periculũ populi xp̃iani. Credo ꝙ oẽs tenerent̃ renũciare ⁊ si nolent conciliũ posset declarare eos non esse sũmos põtifices ⁊ ꝓcedere ad electionẽ alterꝰ vt factũ fuit ĩ cõcilio cõstantieñ. vbi Martinꝰ quĩtus electus ẽ nõ solũ a dñis cardinalibꝰ sed etiã a quibusdã alijs sicut legit̃ in gestis eiꝰ cõcilij. Redeundo ad ꝓpositũ si votũ ⁊ iuramẽtum nulla fuissent in grego. nõ vocaret̃ piurus nec transgressoꝛ voti nec valet hec ratio vnio eccl̃ie est maioꝛis ponderis ꝗ que papa pꝛomisit de quibꝰ nũc loquoꝛ: ergo nõ ita obligatur seruare votũ factuꝫ de re parua sicut de re magna. Nã in secundo quesito pꝛobatum est ꝙ ita obligat votũ simplex sicut solẽne inꝗtũ trãsgressio vtriusqꝫ ẽ peccatũ moꝛtale ⁊ ita peccat moꝛtalit̃ q̃ frãgit votũ ieiunãdi sicut q̃ frangit votũ ingrediẽdi religionẽ non dico ita grauit̃. Nã trãsgressio voti ⁊ iuramẽti siue votũ sit factũ de re parua siue de re magna ẽ pctm̃ moꝛtale ſm legẽ diuinã vt ꝓbatuꝫ est ĩ. 2. q̃sito vbi etiã ꝓbatũ ẽ ꝙ papa ita obligat̃ seruare votũ ⁊ p̃cepta diuia sicut ceteri ꝗ magnitudo siue paruitas rei de q̃ emissũ ẽ votũ nõ tollit obligationẽ nec apud papã nec apꝺ alios. Ex hijs ⁊ multis alijs rõibꝰ que allegari possẽt cõcludo ꝙ papa possit se obligare ymo subijcẽ qꝺ maiꝰ ẽ dñis cardialibꝰ eo mõ q̃ dictũ ẽ. Et cõfirmaret talẽ obligationẽ seu subiectioneꝫ voto ⁊ iuramẽto ⁊ teneat̃ seruare votũ ⁊ iuramẽtũ ⁊ nõ seruãdo peccat moꝛtalit̃ nec dispẽsatio facta sine cã vꝫ apꝺ deũ. Nũc ꝟo restat soluere argumẽta que ꝓbare videntur ꝙ papa non posset se subijcere.

¶ Ad primū argumentū qñ dicitur
papa a nemine iudicari pōt nec ha
bet superiorem. Respondet glo. su
per verbo iudicabit. 9. q. 3. c. Ne-
mo ⁊ sup ver. a nemine. 40. di. Si
papa verū est nisi se subiaceat. 2 q
7. c. Nos si. Si ꝓprie loquēdo pa-
pa in casu nr̃o non iudicatur. Naȝ
proprie ille iudicari dicitur cōtra
quē aliqua sentētia ꝯdemnatoria
pronūciatur sed in casu nr̃o nō fer-
tur sententia contra eū sed ipe iu-
dicat aliqua facienda esse vel nō
facienda cuȝ dñis cardinalibꝰ hoc
aūt nō est iudicari ab eis sed iudi-
care cum eis. Nec tñ nego qñ pa-
pa se subijcit quin possit iudicari ⁊
habere superiorē vt probatum est
etiam si esset hereticus ⁊ ꝑseuera
re vellet in heresi notoria deponit
de facto di. 40. c. Si papa sed non
propter crimen aliud glo. sup. c. si
papa q̄ dicit: si papa est incorrigibi
lis propter quodcūq; crimen. Un-
de scandalisaretur eccl'ia pōt accu
sari ⁊ deponi. Non cōtumacia dici
tur heresis. 81. di. c. Si qui sūt pres
biteri ⁊ cōtumax dicitur infidelis
di. 28. nulluȝ reprobatur a Petro
de pallude in libro de ptāte pape
arti. 4 conclusione. 1. Et ab augu.
de anchona in libro de ptāte eccl'ia
stica. 5 q. articulo 4. Dicunt am-
bo ꝙ heresis dicitur duobus mo-
dis scȝ proprie seu stricte vt qñ qs
falsam de fide opinionē vel gignit
vel seqtur. 24. q. 3. hereticus. Naȝ
heresis hoc modo sumpta proprie
dicitur falsū dogma vel peruersuȝ
contrarium fidei vel hijs que sunt
fidei ꝙ quis vult pertinaciter nu-
trire vel defēdere i ecclesia. Alio
mō capit heresis late ⁊ improprie
hoc modo cōtumacia dicitur here
sis ⁊ symonia. 1. q. 1. cum omis ⁊. c.
eos qui ⁊. 81. di. Si q̄ sūt presbiteri
Dicitur ꝙ peccatuȝ ariolandi ē nō
obedire et scelus ydolatrie nō acq̄

escere propter heresim late dictaȝ
papa non posset deponi ymo etiaȝ
nec propter heresim proprie dictā
qñ papa se volet corrigē sicut glo.
dicit scd̃m Hugonem sup. c. si papa
di. 40. Nec pōt accusari. 23. q. 1. c.
aperte ⁊. c. ait ⁊. q. 3. eiusdē cause
in. c. Dicit ap'ls In testimoniū eiꝰ
Marcellinus papa habetur di. 21.
c. nūc aūt qui cōpulsꝰ ē grana thu
ris sup prunas imponere ad thuri
ficandū ydolis q; erat male ꝯtētꝰ
ꝙ non potuisset ꝑ illā heresim de-
poni. Ideo in illo. c. Nunc aūt ha
betur ꝙ nullꝰ fuit ausus facere sē
tentiā cōtra eū multominꝰ hoc fie
ri posset propter alia crimina. Tñ
prefati doctores dicūt ꝙ ista glosa
posset hoc modo sustentari videlȝ
qñ papa crederet ⁊ pertinacit̃ de-
fenderet aliquod peccatuȝ morta
le contra legem diuinā nō esse pec-
catū mortale ⁊ ꝓpter hoc nollet se
corrigere in tali casu hereticus es
set quia male sentiret contra veri-
tatem sacre scripture. 24. q. 3. he-
resis et in cle. vnica de vsuris ex-
presse habetur ꝙ pertinaciter de-
fendentes ⁊ tenētes vsurā non esse
peccatū mortale sūt heretici. Me-
morati doctores allegant in supra
scriptis locis multas rōnes quia
solum propter heresim proprie di-
ctam ⁊ notoriā ⁊ non propter alia
crimina papa deponi possit. Sicut
ꝙ papa propter heresim est precisꝰ
ab ecclesia extra de here. c. firmis-
sime et caput precisuȝ a mēbris est
mortuum etiam qui non credit iā
iudicatus est io. 3. c. ⁊ deuterono-
mij. 17. legitur nō poteris alterꝰ
gentis hominē regem facere. Hec
⁊ multa alia ab illis allegantur q̄
ibi videri poterunt. Ex predictis
manifeste habetur ꝙ solū in duobꝰ
casibus papa deponi possit videli-
cet quādo se subijceret et qñ esset
hereticus manifestus et incorrigi

bilis ⁊ potest renunciare vt dictuz est. Ad secundum argumentuz quā do dicitur ꝙ papa solutus est legi= bus. Respondet beatus Thomas in prima secunde questi one. 94. ar ticu. 5. dicēs princeps dicitur eē so lutus legibus ꝙtū ad vim coacti= uam legis/ nullus eni proprie cogi tur a seipso. Lex aūt nō habet vir= tutem nisi ex principis auctoritate Sic ergo princeps dicit esse solutꝰ legibus qꝛ nullus in ipsuz pōt iudi ciū cōdēnationis ferre si cōtra le= gē agat vñ super illud psalmi. Ti bi soli peccaui. glo. ait ꝙ rex non habet hoiem qui sua facta dijudi= cet sed ꝙtū ad vim directiuā legis princeps subdit legi propria volū= tate sm ꝙ legitur ex. de constitu. c. cuz oēs. Ibi dicitur qđ quisqꝫ iurꝭ in alio statuit ipse eodē iure vti de bet. Et sapientis dicit auctoritas. Patere legem quā tuipse tuleris Improperat etiā hijs a dño qui di cunt ⁊ nō faciunt ⁊ qui alijs onera grauia imponunt ⁊ ipsi nec digito volunt ea mouere Mat. 13. c. Unde ꝙtum ad iudiciū dei princeps non est solutus a lege ꝙtum ad vim di rectiuā eiꝰ sed debet volūtarius nō coactus legē adimplere. Est etiaz princeps supra legē inꝙtuz si expe diēs fuerit pōt legē mutare ⁊ i ea dispensare pro loco ⁊ tpe hec beatꝰ Tho. Eandē sniam ponit August. de anchona in li. de eccłiastica po= testate. q. 44. artic. vlti. ⁊ allegat ibi Isidorum in li. de summo bono dicentē ꝙ iustum est principez legi bus suis obtemperare qꝛ tunc iu= ra sua ab omnibus custodienda ex istimet qñ ⁊ ipse illis reuerentiam ꝓbet. Et i fine arti. dicit ne nō ob= seruando alij exemplo eius scāda= lizarent vt saluator noster ipleuit quod verbis docuit. Nā actuū pri= mo. ca. legit. Cepit iesus facere et docere et Mat. 3. c. dicitur. Sic ei

decet nos implere iusticiam omnē et omnis xp̄i actio nostra est istitu= tio quasi oia que dicūt btūs Tho. ⁊ Augu. de anchona habent. 25. q 1. c. ideo hostieñ. in glo. super. ca. magne extra de voto. est eiusdē sē= tentie in. 2. et. 3. qō. in. 2. qōne que= rit. vtrū omnia cōueniant pape et loquitur ibi de iure positiuo ⁊ re= sponde aut causa sufficiens subest qꝛ a iure scripto đbeat deuiare an non. Si subest causa oia quecūqꝫ li cent decent ⁊ q̄cunqꝫ decent licent. Et sumitur hic causa sm eū ex vno de quattuor vcz ex qualitate nego cij đ quo agitur aut persone aut lo ci aut tp̄is vt pꝫ. 29. dist. ca. 1. et. 2. et notat supra de transactionibꝰ. c fi. Si vero causa non subest vel sub est sed nō sufficiens nō decet ipsum aliquatenus a iure deuiare. C. de legi. ⁊ consti. l. digna vox. 11. q. 1. p= uenit infra de statu monachoruz. c in singulis. §. porro. Idem tenet su= per. c. proposuit extra de conces. p̄= ben. Eiusdē sentētie sunt. Jo. and. Antho. de buc. ⁊ Panor. super. ca. non est extra de voto. Et allegant ibi iustas rationes que ibi videri possunt ⁊ Panor. in. c. de multa ex tra de prebendis dicit ꝙ dictuz In nocetij nunꝙ sibi placuit qui in. c. cum ad monasteriū extra de statu regu. dicit ꝙ papa potest supra ius positiuū sola voluntate dispensare Asserit ibi Panor. hoc esse verꝫ ꝙ ad eccłiam militantē que non ha= bet de suo iudicio iudicare secꝰ tñ quo ad deū. posset tñ aliter respon deri qñ dicit ꝙ sola voluntate pa= pa dispensare potest supra ius posi tiuū verū est qñ voluntas est regu lata a ratione recta non autē a sen sualitate. Nam sm phm in princi= pio methaphisice hoim genus ar= te ⁊ rationibus viuit ⁊ Porphiriꝰ in predicabilibus dicit hō est aial rationale: vires autem anime ra=

16

tionalis ſm philoſophum in ſecundo de anima ſunt intellectus et voluntas vocantur enim rationales a ratione/voluntas ergo debet ſequi rationē ymo a philoſophis vocatur appetitus rationalis q2 appetere debet ea q̄ ſunt rationis nō aūt ſenſualitatis ⁊ hoc fine data ē nobis a deo qui fecit hoīem rectū eccliaſtes cplō.7. vocamur ergo aīalia rationalia quia omnes altę vires noſtre i reb⁹agibilib⁹ debēt ſequi rationem ⁊ non abuti ea. Et iſtud dictū ſic volo ſic iubeo ſit pro ratione volūtas irriſorie dicit̄ qn̄ voluntas eſt irrationalis que naturaliter ratiōalis eſſe debet Beatus Tho. in prima ſcḋe.q.96. art. vlti. De hac materia multa dicit ⁊ tandē cōcludit. Loquitur ibi de diſpenſatione que poteſt fieri a rectoribus multitudinū ꝙ ille qui hab3 regere multitudinē habet ptātem diſpenſandi in lege humana q̄ ſue auctoritati cōmittitur vt ſc3 in perſonis ⁊ caſibus in quibus lex deficit licentiam prebeat vt preceptu3 legis non ſeruetur. Si autē abſq3 ratione pro ſola voluntate licētiā prebeat non erit fidelis in diſpēſatione nec ille fidelis ſeruus et prudēs quem conſtituit dn̄s ſup familiā ſuā ymo erit imprudens Infidelis quidē ſi non habet intentione3 ad bonū cōmune. Imprudēs aūt ſi rationem diſpenſandi ignoret ꝓpter ꝙ domin⁹ dicit luce.12. Quis putas eſſe fidelis diſpenſator ⁊ prudens quem cōſtituit dn̄s ſupra familiā ſuā⁊hec btūs Tho. Prefati doctores multas alias ratiōes allegant pro corroboratione huius ſententie quas gr̄a breuitatiſ omiſi ſicut ꝙ lex humana deriuat̄ a lege eterna ſapiētie octauo.c. Per me reges regnant et legum cōditores iuſta decernunt et multa alia.

Unum eſt ꝙ hec ſententia eſt optię fundata et tutiſſima ideo tenenda et ſic patet ſolutio illarū auctoritatū q̄ videntur dicere ꝙ papa ſolutus ſit legib⁹ ⁊ ſit ſupra oēs leges Si ea que dixi ſunt vera q̄tum ad legem humanam multo magis q̄tum ad legem diuinā. Conſiderēt hec illi qui magis ſtudent placere hominib⁹ q̄ deo in cui⁹ manu ſunt non ſolum bona ſed ⁊ mala pn̄tis ſeculi ⁊ futuri que erūt eterna bonis ⁊ malis⁊ vnuſquiſq3 iudicabit̄ eo teſte quo iudice nec proderit excuſatio nec beniuolentia dominoꝝ pn̄tis ſeculi. Ad illud quod dicit̄ i argumento vc3 ſequeret̄ ꝙ idē eēt ſuperius et inferius eiuſdē. Reſpōdebit̄ in ſolutione ſeptimi argumēti et in ſolutione quinti declarabitur quomō intelligat̄ illa auctoritas papa plenitudinem poteſtatis habet. Ad tertiū argumentum qn̄ dicitur ptās pape data eſt ſibi ſoli ⁊ non cu3 iſto nec cū illo. Reſpōdeo. licet ſibi ipſi data ſit anthonomaſice tamen non ſequit̄ ꝙ partem ipſius non poſſit aliis cōmunicare. Notandū eſt ſ3 philoſophos ꝙ duplex eſt quantitas ſc3 molis ⁊ virtutiſ. Molis eſt q̄titas corporalis et quanta hac quātitate diminuūtur ſi eorum pars alteri detur nec remanent integra vt ſi pars panis alteri detur talis panis diminuit̄ et non remanet integer. Sed quantitas virtut; oppoſito modo ſe habet. Nam ſi doctor tradit partem ſue ſcientie diſcipulo non propter hoc ſcientia doctoris diminuitur immo remanet integra. Ita a ſimili dico licet papa det inferioribus prelatis partem auctoritatis ſue non propter hoc auctoritas ſua diminuitur immo remanet integra. Nam papa habet plenitudinem poteſtatis et inferiores prelati partem ſollicitudinis extra de auctorita. et vſu pal. capitulo.

Ad honorē.2.q.6.c.decreto.et.c.
qui se sit. Sciendū est ꝙ ista pote=
stas que anthonomasice data est
summo pōtifici nō est ptās faciēdi
miracula qꝛ multi sunt veri pape q̄
tñ nō faciunt miracula ꝛ multi fa
ciunt miracula qui non sunt pape
nec etiā sanctitas nec martyꝛiū fa
ciunt summū pontificē quia multi
fuerunt pape qui nō fuerūt sancti
nec martyꝛes. Naȝ ꝛ ptās oꝛdinis
est illa que fuit data beato Petro
qñ fuit factus papa. Naȝ potestas
oꝛdinis est illa q̄ respicit verū coꝛ=
pus xp̄i ꝛ sanguinē que in missa cō
ficiunt ꝛ propter hanc cōsecratio=
nem oēs oꝛdines fuerunt instituti
ſm theologos in quarto di.24. ta
lis aūt cōsecratio fit a solis sacer=
dotibus di.96.c. Ecce magr̄ sñiaꝝ
In.4. dist.24. vbi loquitur de pre=
sbiteris dicit. Ad pꝛesbiterū autē
pertinet sacramētū coꝛpoꝛis xp̄i ꝛ
sanguinis dñi ī altare cōficere hec
aūt ptās data fuit beato petro et
aliīs ap̄lis in vltima cena qñ dictū
est eis hoc facite in meā cōmemo=
ratione Luc.24. ſm Petrū de pa=
lude in li. de ptāte pape arti.2.cō=
clusi.5. Et ī illa cena institutū fuit
sacramētū coꝛpoꝛis ꝛ sanguinis do
mini ſm magistrū sñiaꝝ in.4.disti.
8. Et post resurrectionē fuit īstitu=
tus papa vt sepe dictū est. Et inter
sacramenta non reiteranda dinu=
meratur sacramentum oꝛdinis ſm
magistrū sñiaꝝ in.4.di.13.vbi dicit
ꝙ baptismus cōfirmatio ꝛ oꝛdo nō
possunt reiterari. Idem habet.1.
q.1.c. Quedā. Et de cōsecratio
ne dist.5.c.dictū.ꝛ.c.ꝺ hoie. Ergo
qñ xp̄s instituit btm̄ Petrū papaȝ
nō dedit sibi ptātem oꝛdinis qꝛ seq̄
ret ꝙ sacramētū reiteratuȝ fuisset
cuȝ ante papatum illud accepisset
Pretera ſm theologos ī dicta di.
24 potissimus act⁹ oꝛdinū est con=
secratio coꝛpis ꝛ sanguinis dñi et

ad hāc oēs act⁹ alioꝝ oꝛdinū diri=
gunt tanq̄ ad finē. Sed multi sunt
cardinales qui nō sunt pꝛesbiteri
sicut cardinales diaconi. tñ si aliq̄s
eoꝛū eligeret in papā esset ver⁹ pa
pa ꝛ tñ nō posset cōsecrare ergo po
testas oꝛdinis nō cōfertur pape qñ
creatur ymo est necesse vt oꝛdinet
cū eadem foꝛma ꝛ materia cū qui
bus aliī oꝛdinent si nō esset oꝛdina
tus. Nā vt statim pꝛobabitur non
pōt fieri mutatio ī sacramētis nec
in collocatiōe eoꝛū q̄tū ad essentia
lia. Preterea ſm Augustinū de an
chona in suo libꝛo ꝺ ecclīastica po
testate.q.1.arti.4. Non oꝛdinatus
pōt eligi in papā ꝛ in tali casu pa=
pa esset minoꝛ quocūq̄ minimo sa
cerdote q̄tum ad ptātē oꝛdinis qꝛ
quilibet minimus sacerdos posset
cōsecrare ꝛ papa nō etiā nō magis
impꝛimunt caracteres oꝛdinum in
aīam summi pontificis q̄ in aīas
episcopoꝝ. Etiā per ptātem dataȝ
beato petro ꝛ successoꝛib⁹ suis pa=
pa est maioꝛ omibus aliīs extra de
auct.ꝛ vsu.pal.c. ad honoꝛē. sed ꝑ
ptātem oꝛdinis papa nō est maioꝛ
episcopis ergo ptās que datur pa=
pe qñ est creatus nō est ptās oꝛdi=
nis. Quod per potestatem oꝛdinis pa
pa nō sit maioꝛ ep̄is ꝓbatur a Pe
tro de pallude in li. de ptāte pape
arti.1.cōclu.1. Naȝ di.21.c. in nouo
Legitur ꝙ ceteri ap̄li cū petro pa=
ri consoꝛtio honoꝛē ꝛ ptātem acce
perūt vbi glo. dicit verū est q̄tū ad
oꝛdinē ꝛ rationē ꝛ cōsecrationē nō
aūt q̄tum ad ptātem iurisditionis
ꝛ Petrus de pallude dicit verum
est de ptāte oꝛdinis sacerdotalis ꝑ
moꝛ ep̄alis tādē q̄ nō recipit magis
neq̄ minus sed nō est verū de ptāte
iurisditiōis. Hoc idē ponit augu.
de anchona in loco supꝛadicto. Si
diceretur papa potest suspendere ꝛ
pꝛiuare episcopos ꝛ sacerdotes de
gradare ymo etiam ep̄os extra de

17

penis.c.degradatio.li.6.ergo pa=
pa ꝗ̃tum ad ptãtem oꝛdinis est ma
ioꝛ episcopis. Respõdeo ꝙ similes
actus ꝑtinẽt ad ptãtem iurisditio=
nis ⁊ nõ oꝛdinis. Potestas ergo q̃
data est btõ Petro in papatu fuit
ptãs iurisditiõis per quã est supꝛa
omne statutũ ⁊ omne ꝯciliũ ⁊ quos
cũqꝫ iudicare põt ⁊ punire siue ius
supꝛa oẽs dicere vt superius ꝓba=
uimꝰ. Etiã ꝗ̃tũ ad potestatẽ iuris
ditionis volo pꝛobare ꝙ papa non
possit oĩa licet eaꝫ excellentissime
habeat et ꝗ̃tum ad hãc auctoꝛita
tem dicaꝫ ipse oꝛbis ⁊ totus mun=
dus vꝛbs inꝗ̃tum oẽs superioꝛes
huiusmũdi nõ habent tantã ptãtẽ
ꝗ̃tam habet solus papa. Ipse eniꝫ
potest deponere imperatoꝛẽ vt ꝓ=
baui ⁊ d̃ pꝛobatione frederici ipe
ratoꝛis habeꝫ in.c.ad aplice extra
de senteñ. ⁊ re iudi.li.6.⁊ di.10.c.
suscipitis. Sicut antecedũt diuina
humana ⁊ celestia terrena et spũs
carnẽ: sic antecedit põtificalis po=
testas regalem posito ꝙ iurisditio
nes sint distincte sicut habeꝫ di.96
c.cũ ad verũ. ⁊.c.in scripturis.⁊.c
duo.⁊.c.si imperatoꝛ ⁊ quod impe
rium sit a solo deo.23.q.4.c.quesi
tum. Adhuc hostieñ. in summa in
rubꝛic. qui filij sint legi.§.qualiꝫ ⁊
a quo pꝛobat ꝙ ptãs pape ẽ maioꝛ
ptãte iperatoꝛis. Est magna alte=
ratio iter doctoꝛes. vtrũ imperiũ
sit a deo vel a papa qꝛ di.22.c.1.di=
citur ꝙ xp̃s beato petro eterne vi=
te clauigero terreni simul ⁊ celestij
imperij iura ꝯmisit. Et multa alia
allegãtur in glo. sup.c.qm̃.di.10.⁊
ibidẽ ab archidiacono. Pꝛo cõfir
matione huius sentẽtie de hac re.
vtrũ papa habeat potestatẽ in tẽ=
poꝛalibus in terris imperij non in
tendo ad pꝛesens loqui soluꝫ volo
hoc pꝛobare ꝙ papa licet habeat
ptãtem iurisditiõis ita excellẽter
non tñ potest omĩa. Nõ enim est su
pꝛa articulos fidei nec sacramẽta
noue legis nec etiã pꝛecepta diui=
na vt conclusimus in scd̃o quesito.
Preterea magister sñiaꝝ in.4.di.
5.pꝛobat ꝙ xp̃s non dedit oẽm po=
testatẽ beato petro nec successoꝛi=
bus suis. retinuit em̃ sibi inquãtũ
homo quandã ptãtem que a theo=
logis ptãs excellẽtie nuncupatur
et hec auctoꝛitas cõsistebat i tribꝰ
ſm btm̃ Tho. in scripto sup quar=
to sñiaꝝ.di.5.arti.1. Nã sacramen
ta habent efficaciã a passione xp̃i
non aũt a passione alicuiꝰ alterius
Item xp̃s poterat cõferre effectuꝫ
sacramentoꝝ sine sacramẽtis quia
erat dñs ⁊ institutoꝛ sacramentoꝝ
quod nullus successoꝛ facere põt.
Etiam ad inuocationẽ nois xp̃i in
baptismo dabatur remissio pctõꝝ
in pꝛimitiua ecclia qñ baptisabã=
tur in noie xp̃i sicut legimus i acti
bus aploꝝ.c.1. Si aũt aliqs bapti=
saretur in noie alicuiꝰ pape nõ est
baptisatus ⁊ in eodẽ scripto di.7.
ar.1.qõnis tertie. In fine dicit ꝙ ec
clesia fundata est in fide ⁊ sacramẽ
tis iõ ad ministros ecclesie nec no=
uos articulos fidei edere aut edi=
tos remouere aut noua sacramen
ta instituere aut instituta remoue
re pertinet. Hoc ei est ptãtis excel
lẽtie q̃ soli debeꝫ xp̃o qui est eccle=
sie fundamẽtum eiusdẽ sñie est in
tertia parte.q.64.arti.3. Et i ar=
ticulo quarto dicit xp̃s inꝗ̃tuꝫ ho
mo habuit ptãtem excellẽtie quã
ministris cõicare potuit dando eis
tantã grẽ plenitudinẽ vt eoꝝ meri
tũ operareꝫ ad sacramẽtoꝝ effectꝰ
⁊ ad inuocationẽ nominũ ipsoꝝ sã
ctificareꝫ sacramẽta ⁊ ꝙ ipsi pos=
sent sacramẽta instituere ⁊ sine ri=
tu sacramentoꝝ effectũ cõferre so=
lo imperio Petrus de tantarasia
in suo scripto sup quartũ sñiaꝝ di.
5.arti.1.dicit ꝙ ptãs excellẽtie at
tendiꝫ in quattuoꝛ. Pꝛimo in hoc

q̄ meritū passionis xp̄i baptismi efficaciā habuit. Secūdo in hoc q̄ sine sacramento effectū sacramentoꝝ solo verbi ministerio dare potuit. Tertio in hoc q̄ ad nominis eius inuocationē baptismus aliquo tp̄e collatus fuit. Quarto in hoc q̄ ipse baptismū īstituit ꝛ alia sacramenta ergo papa q̄tū ad ptā tem iurisditionis nō pōt oīa. Preterea Albertus de rosate in suo repertorio iuris canonici in. c. papa. Querit an papa tollere possit leges ciuiles. Et respondet ƀm Jo. and. hoc mō. Ubi papa nō habet tēporalē iurisditionē nō pōt leges ciuiles tollere q̄tū ad forū ciuile nisi in hiis in quibus vertitur periculū aīe cū ptātes sint distincte. di. 96. cum ad verū. ꝛ di. 10. c. qm̄ extra q̄ filii sint legi. c. causaꝫ el. scđo in his aūt in quibus periculū anie vertiꝛ q̄ ad vtrūq; forū ciuile et canonicū tollit leges ꝓbanꝛ hec extra de iudic. c. nouit. Et de rescri. c. si. ꝛ de scđis nupt. c. penult. ꝛ vlt. ꝛ de foro cōpetenti. c. vlt. li. 6. ꝛ de s̄nia excōicationis decernim⁹ li. 6 Nā leges ciuiles sacros canones imitari nō dedignantur extra ð iudi. c. cleri. ꝛ in autentica vt clerici apud proprios ep̄os ꝛ glo. sup ṽ. Jō aūt extra de s̄nia ꝛ re iudicata ca. ad aplice. li. 6. Querit vtrū papa priuare possit principes q̄ eligunt imperatorē electione ꝛ per se eligere imperatorē vacāte īperio. Et respondet ƀm Bernardum q̄ non dūmō ipsi velint eligere. Et sup verbo eligāt dicit glo. Nō statuiꝛ certū tēpus principib⁹ ad īperatorē eligendū hinc est q̄ papa n̄ pōt eligē nisi prius illos admoneat et multi similes casus reperiunꝛ q̄ pertinent ad imperatorē de quib⁹ papa ƀm multorū s̄niam¹ non pōt se impedire. Ex hiis manifeste habetur q̄ papa q̄tum ad potestatē iurisditionis nō pōt oīa in toto mundo, habet potestatem in spiritualibus ꝛ in hoc omēs doctores conueniunt. De tēporalibus aūt in terris que non sunt ecclesie est magna altercatio inter doctores an papa potestatē habeat an nō. Non valet ergo hoc argumentū. Papa est vicarius iesu xp̄i ꝛ gerit vices dei iterris ergo tantā habet iurisditioneꝫ q̄tam deus vel xp̄s cui data est omnis potestas in celo ꝛ in terra. Jo. vlti. c. Qualiter ergo intelligatur hec auctoritas quodcūq; ligaueris super terram declaratū fuit in tertio quesito. Nec etiā valet hoc argumentū papa inq̄tum cōsecratur ē minor episcopo hostieñ. ꝛ eo cui subiicitur etiā q̄tum ad potestatē ordinis est equalis ep̄is ergo aliquis est maior papa vł equalis: q2 a ƀꝫ quid ad simpliciter ƀꝫ logicoꝫ non valet argumentuꝫ vt ethiops est albus dentes ergo est albus argumentū nō valet ita a simili ð papa. Ad quartū argumentū qn̄ dicitur pater tutor marit⁹ abbas possunt irritare vota subditorum sine causa ꝛ sine peccato multo magis papa. Respondeo hanc similitudinem non esse bonā. Nam sicut beatus Tho. in scđa scđe. q. 88. arti. 8. tales sūt subiecti potestati alteri⁹ ꝛ nullus qui est subiectus alteri q̄tum ad id in quo est subiectus ī vouendo vel iurando pōt se firmiter obligare sine expresso cōsensu superioris. Papa aūt nō ē subiect⁹ ī vouendo vel iurādo alicui ymo est liberrimus vt probauimus in primo quesito. Aliqui tamen volunt q̄ pater tutor et alii dicti peccent si sine causa dispēsent. Sed s̄nia hostieñ. ꝛ innocen. est cōmunior vt dictū est in articulo veꝫ q̄ non peccēt. Si diceretur. Responsio data valet q̄tū ad papam sed nō q̄tū ad subditos. Naꝫ papa non habet minorem po=

testatem erga oēs ꝙ predicti erga
subditos suos vt probatum est i ar
ti. Si ergo tales sine peccato etiā
nō exñte cā possunt dispēsare mul=
to magis papa cuiꝰ ꝯtrariū ꝓbatū
ē i tertio qsito. vbi oñsuz ē ꝙ papa
sine cā nō possit dispensare in voto
et iuramento. Pro resp ōsione hu=
ius argumēti. Sciēdū est ꝙ aliō ē
facere comparationem inter eos
qui non possunt firmiter voto ⁊ iu
ramento se obligare. Et aliud est
facere comparationez inter eos q
possunt firmit se obligare. Et aliō
est solum facere cōparationez iter
eos qui nō possunt se firmiter obli
gare aut iter eos solū q pñt se fir
miter obligare. Si fiat ꝯparatio i
ter eos q nō pñt se firmiter obliga
re ⁊ eos q possūt se firmiter obliga
re. Dico ꝙ papa habet minorē au
ctoritatem in dispensando sine cau
sa eos qui se possunt firmiter obli
gare ꝙ pater tutor. ⁊c. ergo subdi
tos suos qui nō possunt se firmiter
obligare et hec est ratio quia non
est tanta subiectio in vouendo apō
liberos ꝙta est apud filios vxores
pupillos et religiosos. Si aūt fiat
cōparatio iter filios vxores pupil=
los ⁊ religiosos qui non possunt se
firmiter obligare voto. Dico ꝙ pa
pa non minorem habz auctoritatē
ꝙ patres tutores viri ⁊ abbates.
Nā in argumēto probatū est ꝙ ta=
les habent auctoritatem a deo ⁊ a
canone. Si habēt a canone ergo a
papa qui solus est super oēs cano=
nes et si a papa ergo papa non ha
bet minorem auctoritatē ymo ma
iorem ꝙ habeāt patres tutores vi
ri et superiores religiosorum. Qr
propter quodqꝫ tale ⁊ illud magis
sm philosophum in primo posteri=
orum. Sed aliq dicere possent nul
lus libere viuere potest quia sem=
per auctoritas superioris accipit
extra de iureiu. ca. venientes. Sed
papa est superior oibꝰ ꝙ si aliqs vo
uet itelligit si placz pape ꝙ sine cō
sensu pape ⁊ bñplacito suo nullus
vouere pōt ⁊ sic nullꝰ libere voue=
re pōt Btūs thomas in scda scde.
qō. 88. articu vit. declarat hoc esse
falsū vcz ꝙ nullꝰ libere vouere pos
set nō loquitur de subiectis qui vo
uere non possunt. Sed de hijs qui
sunt liberi in vouēdo. Dicit eni po
testas prelati spiritualis qui non
est dominus sed dispensator data ē
in edificationē et non in destructio
nem sm apostolum in epistola secū
da ad corinthios. caplo. 13. ⁊. 11. Et
sicut prelatus non potest imperare
ea que sm se deo displicent videlz
peccata: ita non potest prohibere
ea que si deo placent scz virtutum
opera et ideo absolute potest ho=
mo ea vouere. Tamen ad prelatuz
spectat diiudicare qd sit magis vir
tuosum ⁊ deo acceptum et hoc mo
do semper excipitur auctoritas su
perioris et tamen in manifestis di
spensatio prelati non excusaret a
culpa peccati si prelatus dispensa=
ret cum aliquo super voto religio
nis nulla existente causa apparen=
tie. Si autez esset causa apparens
per quam saltem in dubium verte
retur possz stare iudicio prelati di
spensantis. Ex hac responsione bti
Thome habetur ꝙ aliqui libere
vouere possunt et tenentur votum
suum seruare nec prelati illud re=
mouere possunt quādo est deo ma
gis acceptum. Ad quintum argu=
mentū quādo dicit qua ratione nō
pōt ampliari auctoritas pape eāō
nec restringere. Rñdeo hāc nō esse
bonam similitudinem quia quili=
bet potest renunciare ei quod pro
se noscitur constitutum extra de re
gulari. c. statuimus: Et de penul. c.
si de terra. Nos aūt non possumus
nisi quod ō iure possumus. 11. q. 1.
c. nos iq. 22. q. 2. c. faciat. Si ptās

pape data est sibi limitata eo mō
quo dictū est in solutione tertij ar-
gumēti. Si diceret auctoritas sua
restringi nō pōt cū habeat plenitu
dinē potestatis ex de auct. et vsu pal.
c. ad honorem. Huic dubio multo-
ties respōsum fuit. Nam illa aucto
ritas multas patitur exceptiones in
scdo quesito cōclusum est quod si papa
mandaret aliquid faciendū quod
esset manifeste contra voluntatē dei
non esset ei obediēdū nec papa pos
set mutare articulos fidei nec sa-
cramenta nec precepta diuina nec hz
auctoritatē excellētie nec quedaz
alia potest sm sententiaz aliquorum
que posita sunt in solutiōe tertij arti-
culi. Si diceretur quō ergo hz pleni-
tudinē ptātis. Respōdeo quod aucto-
ritas sua in cōparatiōe ad alias ē
maxima et plenissima ipse enim depo
nere pōt imperatorem et quēcunque
aliū et delere leges imperatoris si
vertatur in periculū aīe/ et hz in spūa
libus auctoritatē in toto mundo et
super imperatorē et si facit aliquid
quod nō est faciendū et sup oīa bo-
na eccliastica aliqn̄ valz q̄ ad eccle
siam militātē. Etiā ad eū pertinet
determinatio dubiorum fidei et multa
alia q̄ nulli alteri cōueniūt ēt diffi-
cillimarū questionū: hec oīa supe-
rius probata sunt. Quia ergo ha-
bet maiorē et pleniorē auctoritatē
de ceteris hac de causa dicitur habere
plenitudinē ptātis et cū hoc tñ stat
quod nō possit oīa sicut optime pbatū
est. Sciendū est quod proprie loquen-
do auctoritas pape sm se et absolu
te considerata semp in eo remanet
vna et eadez sicut probat magister
herueus in suo li. de ptāte pape qn̄
ergo dr auctoritas pape restringitur
intelligēdū ē ad bonū sensuz. Naz
auctoritas pape nō aufert ab eo li
berū arbitriū. pōt enim peccare et nō
peccare/ potest se obligare nuda p
missione etiā voto et iuramēto vel
pacto. Aliqn̄ enī papa non pōt ali-
qua facere q̄ excedūt auctoritatē
suā non enim posset mutare articu-
los fidei nec sacramenta nec prece
pta diuina. Et hoc modo pprie lo-
quendo auctoritas pape dicitur esse
limitata et restricta qz nō pōt talia
facere hoc est ppter deffectuz au-
ctoritatis. Si aūt ppter pmissio-
nem vel pactū quod est in liberta-
te sua non posset cōtra pactum vel
deliberationē facere hoc non esset
ex defectu auctoritatis. In testi-
monium huius si talis pmissio vel
obligatio impediret maius bonuz
vel esset cā alicuius mali papa pos-
set talem obligationē vel pmissio
nem mutare sicut aliqn̄ dispensat ī
voto aut qz non pōt seruari aut qz
impedit maius bonū hoc aūt fieri
non posset nec auctoritas in eo fuis
set. Cur aūt nō possit exire in actū
hoc est propter obligationē vel p
missionē factā sicut si aliqs homo
non haberet os non posset ridere
et tñ scdm logicos eēt risibilis. Im
peditur enim actus risibilitatis non
propter defectū risibilitatis sed p
pter defectū instrumēti quo ridet
Similiter si aliqs esset medicus et
deliberaret non amplius vti medici
na si non vteretur ea hoc non esset ex
defectu medicine nec ex diminutio
ne eius q̄ vt psuppono ī eo remanet
integra sz propter deliberationem
factam. Habemus item liberū ar-
bitriū ad bonum et malū si delibe-
ramus bñ viuere et nō male et pse-
ueremus in hac deliberatiōe ppter
hoc non tollitur nec minuitur liber-
tas arbitrij licet impediatur a deli-
beratiōe facta ne exeat ī malā ope
rationē ymo btūs Tho. in. I. pte. q
62. arti. 8. vult quod angeli beati pec
care nō possint et tñ libertas arbi-
trij sit maior in eis q̄ in nobis. Di
cit enim quod liberū arbitrium diuersa
eligere possit seruato ordine finis

Hoc pertinet ad pfectionē liberta tis ei⁹. Sʒ ꝙ eligat aliqd diuerten do ab ordine finis qđ est peccare. Hoc ptinet ad defectū libertatis. Vñ maior ē libertas arbitrij in an gelis q̄ peccare nō pñt q̄ i nobis q̄ peccare possum⁹. Ex hoc dicto bti Tho. elicit ꝙ papa dʒ actiões suas dirigere ad finē p quē data est sibi auctoritas vcʒ ad edificādū popu lū ꝛ pascēdū verbo ꝛ exēplo vt ad vitā eternā q̄ ē vltimus finis puenı re valeat. Quotienscūqꝫ cognoscit ꝙ aliquid sit meli⁹ debet illud fa cere qꝛ pertinet ad perfectionem auctoritatis sue. Sed melius est ꝑ pace eccl'ie capiendo eccl'iam ꝑ pa pa ꝛ dñis cardinalib⁹ vt statuta de quib⁹ loqmur seruent/etiā vtilius quia multis sūmis pontificib⁹ plu rima mala persepe acciderūt bel lando cōtra principes xp̄ianos er go seruari debent. Ad impfectio nē aūt auctoritatis pape pertinet eligere minora bona vł mala omis sis melioꝛib⁹ ideo si faciat votum quod sit de meliori bono ſm theo. in di. 38. 4. sentētiarū de obseruā do id quod meli⁹ est hoc pertinet ad pfectionē auctoritatis. Facien do aūt q̄ pertinēt ad pfectionē au ctoritatis non agit cōtra eā ymo se cundū eā. Et hac de causa si papa cognoscit aliqđ votū eē impedimē tū maioris boni. Remouet illđ qꝛ hoc ptinet ad pfectionē auctorita tis sue q̄ debet eligere potiora me dia qb⁹ puenit ad finē omissis vi tioꝛib⁹ ꝛ malis. Si eñ papa pmit teret seruare aliqua statuta cōtra ria fidei bonisqꝫ moꝛib⁹ tūc faceret cōtra auctoritatē suā q̄ data est ad edificandū ꝛ nō ad destruendū. Cō cludendo dico ꝙ si papa nō pōt ali qua facere: hoc ptinet aliqñ ex de fectu auctoritatis inq̄tū nō habet eā. Non eñ pōt mutare vt dictū est articulos fidei sacramēta nec pce

pta diuina ꝛ tñ in. 1. q̄sito dictū ē ꝙ est liberrimus inq̄tū nō habet su perioꝛē ꝛ pōt iudicare oēs ꝛ a nul lo iudicari ꝛ hʒ amplioꝛē dignita tem quibuscūqꝫ alijs dñis ꝛ p̄la tis ꝛ tñ cōtenta libertate stat ꝙ au ctoritas sua sit limitata ꝛ possit iu dicari si se subijceat vel si esset he reticus ꝛ pōt vouere ꝛ se obligare Si eñ pōt mala facere ratione li beri arbitrij multo magis vouere qđ est bonū. Hec oīa probata sunt licet eñ papa non possit coīter iu dicari ꝛ vt in pluribus in aliquo casu iudicari pōt etiā lʒ papa ha beat plenitudinē ptātis. In aliqui bus tñ casibus non habet hāc ple nitudinem. Regule eñ gñales nō cessant esse gñales ꝑpter aliquaꝫ exceptionem ymo cōiter a regulis generalib⁹ fiūt alique exceptiōes que stāt cū eis Stāt ergo libertas maxima sūmi pontificis limitatio auctoritatis subiectio ꝛ obligatio sua nec valet hoc argumentū. Pa pa ante votū poterat facere quod vouit ꝛ nō facere ꝛ post votum nō pōt nisi qđ vouit ergo papa ē liber sicut non valet sācti ꝛ angeli boni nō possunt peccare ergo nō sūt ita liberi sicut ꝛ nos qꝛ peccare dicit imperfectionē ꝛ defectū libertatꝭ Trāsgressio aūt voti ꝛ iuramēti ē peccatū mortale. Similiter nō va let de⁹ non pōt peccare ergo deus non est liberrim⁹. Aliqñ vero pa pa auctoritatē habet sed nō potest exire in actū vel quia ꝓmissio fa cta impedit eā vel deliberatio aut liberū arbitriū ꝛ tunc late loquen do auctoritas dicitur eē limitata Sed ꝓprietalis limitatio refertur ad promissionē vel deliberationeꝫ impedientē actū eius ꝛ non aucto ritatē licet improprie loquēdo di cat auctoritas pape restricta qñ non pōt aliquā rem facere siue ꝓ ueniat ex defectu auctoritatꝭ sue

ex alia causa. Nec valet hoc argu
mentū auctoritas pape ē nobilior
ꝑsona pape ergo non pōt impediri
ab ea quia hō est nobilior securi ⁊
tñ si securis non esset acuta in sum
mitate impediretur homo ab inci
siōe ligni. Eodē modo auctoritas
pape impediri pōt a viliori se qꝛ nō
tollit vt dictū est liberū arbitrium
sed ꝑficit illud sicut gratia naturā
Hoc pro magna declaratiōe huiꝰ
operis dixerim ⁊ more theologoꝝ
qui nō semꝑ allegant (vt iuriste fa=
ciūt) magis ei sequūtur rōnem ꝙ̄
allegationem. ¶ Ad sextū argumē
tum qñ dicitur ptās pape data est
a deo ergo non pōt tolli nisi a deo.
Respondeo hoc argumētū est nul=
lū. Nam multa dant a deo q̄ tollū=
tur per hoiem gr̄a em̄ gratum faci
ens datur scd̄m omēs theologos a
deo ⁊ tollitur postꝙ̄ data est ab ho
mine mortaliter peccāte ⁊ aīa nr̄a
creatur a solo deo ⁊ infunditur se=
cūdū magr̄m sētētiarū in. 2. di. 17.
dicētē. Anima hoīs a solo deo cre=
atur creando em̄ infunditur infun
dendo creatur: ⁊ tamen talis infu
sio est coniūctio aīe cū corpore tol
lit ꝑ homicidā. Ita a sili ptās pa=
pe data sibi a deo ergo nō pōt tolli
per hoiem. Argumētū nō valet qꝛ
papa vt ꝓbatū ē pōt renūciare au=
ctoritati sibi a deo date ⁊ pōt ea vti
cū obligatione ⁊ subiectiōe vt pro
batū ē. ergo illa auctoritas par nō
hꝫ imperiū in parem multominꝰ ī
superiorē intelligit qñ nō ē in ptā
te inferioris facere cōtra volūtatē
suꝑioris. Deꝰ em̄ dedit nobis libe
rū arbitriū vt eo vtamur in bonū
tñ qꝛ sumꝰ liberi vtimur aliqñ eo
in malū. Si em̄ in ptāte inferioris
est posse disponere de re sibi a supe
riore data vt placet: tunc dico ꝙ si
cut ille cui aliqͩ donat pōt dispo=
nere de re donata ad bn̄placitū ita
papa in cuiꝰ ptāte ē retinere et nō
retinere papatū ⁊ se subijcere ⁊ n
subijcere pōt renūciare papatui ⁊
se subijcere pro arbitrio suo. Sed
hic q̄ri posset qñ papa morit apud
quē remanet eiꝰ auctoritas nō apꝰ
dños cardinales sicut expresse le=
gitur i. c. Ne romani extra de elec.
in cle. multominꝰ apud alios apꝰ
quē ergo remāebit Huic dubio re
spōdebit i solutiōe vltimi argumē
ti. ¶ Ad septimū argumētū qñ dici
tur si papa det auctoritatē alicui
⁊ ille operet auctoritate eiꝰ talis
est iferior papa ergo nō pōt se subij
cere. Respōdeo ꝙ nō ē cōueniēs vt
aliqͩs sit maior ⁊ minor respectu di
uersorū etiā respectu eiusdē diuer
sis respectibus. Nā scd̄m phm̄ i pre
dicamētis aliqͩs mons dicit par=
uus in cōparatiōe ad maiorē ⁊ ma
gnꝰ in cōparatione ad granū milij
Simili papa inꝙ̄tū dat auctorita
tem alicui est maior eo ⁊ inꝙ̄tū se
subijcit est minor ⁊ hoc mō iudicat
⁊ ligat vcꝫ inꝙ̄tū se subijcit. ¶ Ad
vltimū argumētū qñ dꝛ si prima se
des seu aplīca obligare se posset
semꝑ remaneret obligata q̄ nunꝙ̄
moritur. Respondeo ꝙ augu. de an
cho. in suo libro de ecclīastica ptā
te. q. 3. arti. 8. declarat quō prima
sedes moriatur ⁊ nō moriat. Dicit
em̄ ꝙ ꝙ̄tum ad actualem admini=
strationem mortuo papa morit au
ctoritas eiꝰ ⁊ remanet mortua do
nec alius sit canonice electꝰ vt ex=
presse habetur extra de elec. i cle.
c. Ne romani Ibi em̄ scribit ꝙ cetꝰ
cardinaliū sede vacāte iurisditio=
nem papalē nō excerceat nisi ꝙ̄tuꝫ
eis conceditur ⁊ vult ꝙ auctoritas
pape eo mortuo remāeat apꝰ chri=
stū qui sicut eam beato Petro de
dit ita successoribꝰ suis det et hoc
modo nō morit auctoritas eius eo
mortuo. Si diceretur non videtur
xp̄us dans auctoritatem pape. Di
co ꝙ non est incōueniens vt det ali

quid ſpirituale alicui tñ non vide=
atur id quod daꝛ nec a quo detur.
Nam parentes diſponũt materiaȝ
per introductionẽ aĩe rationalis
⁊ formato corpore introduciꝛ aĩa
rationalis a deo ſm phm̃ in. ii. de
materialib⁹ ⁊ tamen nec deus ĩfũ=
dẽs aĩam videtur nec etiã ĩpa aĩa
rationalis cũ ſit indiuiſibilis etiã
facta debita preparatione in aĩa
pro receptiõe gratie gratum faciẽ
tis ſcd̃m theologos ſtatim infundiꝛ
gratia a deo ⁊ tamen nec deus nec
gratia videꝛ. Jta a ſimili dñi car=
dinales mediãte electione ſua di=
ſponũt perſonã canonice electã in
papã ⁊ habilitant eam ad recipiẽ
dam auctoritatẽ papalem et ideo
electo papa canonice ſtatim xpus
infundit auctoritatẽ pſone electe
licet xpus non videatur etiam au=
ctoritas niſi per effectus ſicut nec
deus videtur ꝗ eſt imptibilis ⁊ in=
diuiſibilis ſcd̃m phm̃ in. 8. phiſico=
rum niſi per effectus ſuos. Non eñ
dñi cardinales in electiõe dant au
ctoritateȝ pape quia nemo dat qđ
non habet. Quando diciꝛ in argu
mento ꝙ prima ſedes non põt obli
gari qꝛ ſemꝑ remaneret obligata.
Reſpondeo ꝙ papa proprie loquẽ
do non poteſt obligare primã ſedẽ
nec auctoritatẽ ſuã ȝ fateor ꝙ ĩ po
teſtate cuiuſlibet ſummi põtificis
ſit vti ea cum obligatione ſi pla=
cet preſertim ĩ hijs que añ obliga
tionẽ ab eo fieri ⁊ nõ fieri poterãt
licet abſolute a chriſto data fuerit
Si autem nolet ſe obligare nõ poſ
ſet ab aliquo obligari cum nõ ha=
beat ſuperiorem. Non allego quã
do mul[...]tiens allegatum fuit ſu=
per [...]re ſed quando ſe obli=
gat te[...]ur ſeruare promiſſum vt
ſuperius declaratum eſt. Nec valȝ
hoc argumentum papa ſe obligat
ergo auctoritas ſua vel dignitas
remanet obligata vel talis obliga
tio tranſit ad ſucceſſoreȝ quia hec
obligatio reſpicit perſonam pape
non dignitatem nec auctoritatem
ideo extinguitur cũ perſona extra
de regu. iu. dicitur priuilegium pſ
ſonale perſonam ſequitur et extin=
guitur cum perſona. Etiam ſum=
mi pontifices inꝗtum ſummi pon=
tifices nõ dico inꝗtum perſone pri
uate nõ poſſunt obligare ſucceſſo=
rem ſuum quia par in parem non
habet imperium. Et hec ſufficiant
ꝗtum ad vltimum queſitum et to=
tũ tractatũ ſplendidiſſime eques.

¶ Laus deo.

¶ Impreſſum pariſius per Jo=
hannem barbierꝛ impreſſorem nec
non alme vniuerſitatis pariſiẽſis
bibliopolam iuratũ Impenſis ho
neſti viri Johannis petit eiuſdem
vniuerſitatis librarij ſub liliũ au=
rei ſigno commorantis. Anno dñi
M.ccccc.xij. pridie Kal. ſeptẽbris.

Z

